

N:o 3.

Ank. till Riksd. kansli den 6 Maj 1909, kl. 3 e. m.

Särskilda utskottets, n:o 1, utlåtande n:o 3 i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition, n:o 12, med förslag till lag angående tillsättning af prästerliga tjänster, dels väckta motioner i ämnet.

Genom en den 31 december 1908 dagtecknad proposition, n:o 12, hvilken blifvit hänvisad till förberedande behandling af särskilda utskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande af propositionen bilagda, i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, jämlikt § 87 regeringsformen föreslagit Riksdagen att antaga här nedan införda förslag till lag angående tillsättning af prästerliga tjänster.

Till behandling har utskottet jämväl fått mottaga sju med anledning af propositionen väckta motioner, nämligen

inom Första Kammaren:

af herr *C. A. Sjöcrona*, n:o 45; och
af herr *P. Sörensson*, n:o 48;

inom Andra Kammaren:

af herr *A. J. Hagström*, n:o 34;
af herr *C. L. Olausson*, n:o 184;
af herr *A. Schotte*, n:o 186, i hvilken motion fem ledamöter af kammaren instämt;

af herr *A. Fornander*, n:o 187; samt
af herr *D. Persson* i Tällberg, n:o 244.

I förenämnda motioner yrkas: af herr *C. A. Sjöcrona* ändring i lagförslaget bestämmelser om tjänstårsberäkning för präst; af herrar *A.*

Bih. till Riksd. Prot. 1909. 8 Saml. 1 Afd. 3 Häft. (N:r 3.)

J. Hagström och *A. Fornander* borttagande af stiftsbandet; af herrar *P. Sörensson* och *A. Schotte* ändring i stadgandena angående rösträtt vid prästval; af herr *Sörensson* ändring jämväl i bestämmelserna om fjärde profpredikants kallande; samt af herrar *C. L. Olausson* och *D. Persson* ändring i hvad förslaget innehåller om rösträttens utöfvande genom personlig inställelse vid valtillfället.

Prästvals-
kommitténs
uppgift.

Det lagförslag, som genom Kungl. Maj:ts oförmälda proposition underställts Riksdagens pröfning, sammanfaller i hufvudsak med det lagförslag i ämnet, som utarbetats af särskilda kommitterade, hvilka erhållit i uppdrag att inom justitiedepartementet biträda vid behandlingen af åtskilliga väckta frågor om ändring i gällande bestämmelser angående tillsättning af prästerliga tjänster. Till denna kommitté öfverlämnades följande framställningar:

1) Riksdagens skrifvelse den 13 april 1904, hvari Riksdagen anhållit, det täcktes Kungl. Maj:t taga under öfvervägande, i hvad mån gällande bestämmelser angående tillsättning af prästerliga tjänster må kunna omarbetas i syfte att förfarandet därvid förenklas, samt för Riksdagen framlägga det förslag i berörda hänseende, hvartill förhållandena kunna anses gifva anledning;

2) Riksdagens skrifvelse den 31 mars 1906 med hemställan, det täcktes Kungl. Maj:t låta utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring i lagen den 26 oktober 1883 angående tillsättning af prästerliga tjänster, att prästval skall, där så äskas, förrättas med slutna sedlar;

3) kyrkomötets skrifvelse den 8 oktober 1903 med anhållan, att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga erforderliga åtgärder för ändring af § 42 i lagen angående tillsättning af prästerliga tjänster, i syfte att regal kyrkoherdetjänst inom hvilket stift som helst må kunna utan förslag sökas endast af präst, som är till kyrkoherdetjänst behörig och af Konungen fått sig sådan ansökningsrätt särskildt förunnad;

4) en af allmänna svenska prästföreningen i september 1907 till Kungl. Maj:t aflåten skrifvelse, hvari prästföreningen hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes genom sakkunniga låta utreda, huru nu gällande prästvalslagar böra reformeras för vinnande af en mera tidsenlig och rättvis befordringsordning, samt, därest Kungl. Maj:t så finner skäligt, snarast möjligt för Riksdag och kyrkomöte framlägga förslag till ny lag angående tillsättning af prästerliga tjänster; äfvensom

5) Stockholms stads konsistorii skrifvelse den 10 september 1907 med hemställan, att röstberättigad församlingsmedlem i Stockholm endast i det fall må rösta genom fullmakt, att han med läkarintyg visar sig af sjukdom hindrad tillstädeskomma vid valförrättning.

Med skrifvelse den 9 november 1907 aflämnade därefter kommittén betänkande med förslag till

lag angående tillsättning af prästerliga tjänster,

stadga angående prästval,

ändrad lydelse af § 30 regeringsformen,

kungörelse med vissa föreskrifter angående hvad som bör iakttagas vid ledighet i prästerlig tjänst samt ansökning till sådan tjänst och

kungörelse om rätt för vissa prästmän att utom förslag hos Konungen söka kyrkoherdetjänster.

Öfver nämnda förslag hafva domkapitlen i riket, hofkonsistoriet och Stockholms stads konsistorium afgifvit infordrade utlåtanden, hvarvid några domkapitel öfverlämnat yttranden från medlemmar af det underlydande prästerskapet inom vederbörande stift. Härjämte hafva fångvårdsstyrelsen och öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk fått yttra sig öfver vissa delar af förslagen. Slutligen har allmänna svenska prästföreningens centralstyrelse inkommit med en skrift i ämnet.

Såsom prästvalskommittén framhållit, gå de af Riksdagen gjorda framställningarna icke ut på någon rubbning af de nuvarande hufvudgrunderna för prästerliga tjänsters tillsättande utan afse endast förändringar af mera yttre och formell natur. Framställning om mera djupgående förändringar i de prästerliga befordringslagarna har emellertid gjorts af allmänna svenska prästföreningen — enligt uppgift omfattande större delen af det svenska prästerskapet — i dess skrifvelse till Kungl. Maj:t af september 1907. Med anledning häraf har utskottet ansett sig böra, i anslutning till kommitténs framställning, redogöra för några hufvudpunkter i den prästerliga befordringsordningen.

Hufvuddragen i den nu gällande prästerliga befordringsordningen.

Efter det tiden för ansökning till prästerlig lägenhet gått till ända, skall domkapitlet företaga de ingifna ansökningarna till granskning, pröfva de sökandes behörighet och uppgöra förslag till tjänstens besättande.

Pröfningen af de sökandes behörighet har till ändamål att tillse, att sökande har ansökningsrätt till ifrågavarande tjänst, är behörig att utöfva prästämbetet, ej innehar eller på grund af anförda besvär kan erhålla förslag till annan prästerlig tjänst eller så nyligen befordrats till ordinarie tjänst, att han icke får uppföras på förslag till annan sådan, uppnått föreskrifven ålder samt äger den förmåga och de egenskaper, hvilka för tjäns-

tens nöjaktiga bestridande erfordras. Vidare skall undersökas, om ansökningarna skett i rätt ordning, och särskildt huruvida de därvid ingifna tjänsteförteckningarna äro riktiga.

Sedan de sökandes behörighet till den lediga tjänsten blifvit pröfvad, har domkapitlet att bland dem, som förklarats behöriga, genom omröstning på förslag uppföra tre, »efter som de framför andra och sinsemellan finnas i förtjänst och skicklighet äga företräde». Den pröfning, som härvid verkställles, skall afse dels det nit, det allvar och den skicklighet, hvarmed sökande skött det kall honom i kyrkans eller läroverkens tjänst dittills varit anförtrödt, dels sökandes tjänstålder, hvilken beräknas enligt därom gällande allmänna stadganden eller särskildt meddelade dispensföreskrifter, dels ock sökandes genom examina, utgifna skrifter eller annorledes offentligen ådagalagda lärdom i teologiska ämnen och, i händelse af jämnogoda teologiska insikter, i andra kunskapsämnen.

Då förslaget vunnit laga kraft eller blifvit slutligen fastställt samt de på förslag uppförda aflagt prof, hålles frågodagsförrättning. Är det fråga om val till kyrkoherdetjänst, äger därvid församlingen, om den det önskar, begära att uppgifven prästman skall såsom fjärde profpredikant uppföras på förslaget. Fråga härom må dock väckas endast af den, som är upptagen i den justerade vallängden och själf tillstädes. Begäres fjärde profpredikant till annan prästerlig tjänst än kyrkoherdetjänst, upptages ej frågan. Sedan förslag i ämnet blifvit behörigen väckt, skall genom omröstning utrönas, huruvida församlingen askar fjärde profpredikant. För bifall till förslaget erfordras härvid, att i regala pastorat mera än hälften af de i omröstningen deltagande och i konsistoriella pastorat mera än hälften af hela antalet i den justerade vallängden uppförda röstberättigade förenat sig om att begära fjärde profpredikant. Äro två eller flera prästmän uppgifna, anställles ny omröstning för utrönande, hvilken af dem skall till fjärde profpredikant begäras. Omröstningen verkställles öppet, och endast den får rösta, som varit behörig att väcka fråga om kallande af fjärde profpredikant. Hvarje röstande har en röst. Om förslaget bifalles med stadgad röstöfvervikt, uppskjutes frågodagsförrättningen, till dess domkapitlet vidare förordnat. I annat fall är frågan om fjärde profpredikant förfallen.

Sedan handlingarna angående frågodagsförrättningen inkommit till domkapitlet, har detta att pröfva fjärdemanskallelsen. Befinnes därvid, att församling till fjärde profpredikant begärt prästman, som är obehörig att uppföras på förslaget eller vägrar att efterkomma församlingens kallelse, skall domkapitlet afslå församlingens begäran. Har beslutet därom vunnit laga kraft, är frågan om fjärde profpredikant förfallen. Förekommer ej sådant skäl till afslag, skall domkapitlet uppföra den till fjärde

profpredikant begärde på förslaget och, sedan beslutet vunnit laga kraft, till honom utfärda kallelse att på förelagd dag aflägga prof.

Då valet ägt rum och vunnit laga kraft, skall i konsistoriella lägenheter fullmakt för den, som erhållit högsta rösttalet, utfärdas af domkapitlet, såvida ej fjärde profpredikant varit under omröstning. I sistnämnda fall insänder domkapitlet ofördröjligen till Konungen samtliga ansöknings- och valhandlingar samt förslagsprotokollet, och äger Konungen att till tjänsten utnämna en af de å förslaget uppförda, alltså antingen en af de efter ansökning föreslagna eller fjärde profpredikanten. I regala pastorat äger Konungen, sedan ansöknings- och valhandlingarna samt förslagsprotokollet inkommit till honom, att utnämna antingen någon af de på förslaget uppförda eller en behörig extra sökande.

Om vid val till konsistoriell prästlägenhet högsta rösttal tillfallit flera, som voro under omröstning, skall den anses vald, som erhållit de flesta rösterna efter hufvudtalet. Finnes äfven efter sådan beräkning högsta rösttal hafva tillfallit flera, nämner domkapitlet till tjänsten den bland dessa, som pröfvas därtill mest lämplig. Har vid valet icke någon röstägande afgifvit röst, väljer domkapitlet bland de föreslagna efter nyss angifna grund.

Vid tillsättning af regal kyrkoherdetjänst liksom äfven i de fall, då Konungen skall tillsätta kyrkoherdetjänst i konsistoriella pastorat, plägar före målets föredragning yttrande af vederbörande biskop under hand afgifvas till departementschefen. Officiellt förord af biskopen eller domkapitlet är däremot icke föreskrifvet eller brukligt.

Grundtankarna i prästvalskommitténs förslag till reformering af det prästerliga beföringsväsendet hafva blifvit framlagda och belysta af föredragande departementschefen i ett anförande till statsrådsprotokollet af den 20 mars 1908, därvid departementschefen äfven angifvit sin egen ståndpunkt till de särskilda spörsmålen. Beträffande kommitténs förslag till lag angående tillsättning af prästerliga tjänster yttrar sålunda departementschefen bland annat följande (sid. 19—29):

*Grund-
tankarna i
prästvals-
kommitténs
reform-
förslag.
Departement-
schefen
yttrande.*

»De af kommittén föreslagna förändringarna i gällande ordning för tillsättning af prästerliga tjänster torde kunna — i hufvudsaklig öfverensstämmelse jämväl med den uppställning kommittén själf följt i sitt betänkande — lämpligen sammanföras i tre hufvudgrupper. Dels föreslår nämligen kommittén åtskilliga förändringar i tillsättningsförfarandet i syfte att förkorta och förenkla detsamma. Dels ifrågasättes en väsentlig omgestaltning af de grunder, enligt hvilka bestämmanderätten vid prästerliga tjänsters tillsättande för närvarande är fördelad mellan kyrkostyrelsen och

församlingarna. Dels föreslås slutligen förändringar i reglerna för församlingsmedlemmarnas rösträtt vid prästval.

Bland nämnda förslag äga de, som innefattas i de båda senare huvudgrupperna, uppenbarligen den mest djupgående betydelsen. De till dem hörande frågorna äro jämväl de, där olika meningar lättast kunna uppstå, något hvarom också de öfver kommitténs förslag afgifna yttranden bära vittne. Förslagen till förkortning och förenkling af tillsättningsproceduren synas i och för sig i allmänhet hafva gillats af samtliga de hörda myndigheterna, om äfven några myndigheter ansett sig böra afstyrka kommitténs framställning äfven i dessa delar, då de funnit så genomgripande förändringar i andra delar däraf vara behöfliga, att de framlagda förslagen icke utan en fullständig omarbetning kunde tjäna till grund för lagstiftning i ämnet. Mot de förslag, som ingå i de senare grupperna, hafva starka betänkligheter yttrats af åtskilliga myndigheter, hvilka på grund däraf hemställt antingen om förslagens ogillande eller om mer eller mindre omfattande förändringar i desamma. I stort sedt synas dock äfven sistberörda förslag hafva, åtminstone i sina huvudprinciper, vunnit bifall af flertalet myndigheter. Ett afsevärdt antal myndigheter har också uttryckligt framhållit, att hvad kommittén föreslagit, såsom helhet betraktadt, äger väsentliga företräden framför nuvarande bestämmelser och är förtjänt af att, med större eller mindre förändringar, upphöjas till lag. Beaktansvärdt förefaller tillika, att de, som underkänt kommitténs förslag, endast undantagsvis sett sig i stånd att anvisa några andra utvägar till afhjälpan af de missförhållanden, mot hvilka förslagen rikta sig. Den behandling frågan undergått gifver därför stöd åt den uppfattningen att, om kommittéförslagen i sina huvudgrunder förkastas, sådant innebär, att man i det väsentliga skall stå kvar vid den nuvarande ordningen för prästerliga tjänsters tillsättande. Att denna lider af svåra brister och icke nöjaktigt tillgodoser vare sig församlingarnas eller prästerskapets intressen torde emellertid vara allmänt erkänt.

En centralpunkt i kommitténs framställning utgöres däraf, att skillnaden mellan regala och konsistoriella pastorat upphäfves. I stället föreslår kommittén en annan grund för fördelning af bestämmanderätten i dylika angelägenheter mellan kyrkostyrelsen och församlingarna, i det att det skall bero på utgången af det i vederbörande församling anställda valet till kyrkoherdetjänst, huruvida detta val skall hafva afgörande betydelse eller tjänstens tillsättande i sista hand skall ankomma på Konungen, som äger att utnämna äfven någon annan än den, som vid valet erhållit högsta röstetalet.

§ 41 i förslaget till lag angående tillsättning af prästerliga tjänster innehåller de af kommittén ifrågasatta stadgandena i berörda ämne. Enligt dessa göres skillnad mellan det fall, då församlingen begagnat sin rätt att kalla fjärde profpredikant, och det fall, då valet endast gäller de präster, som efter ansökning i vanlig ordning blifvit af domkapitlet uppförda på förslag till tjänsten. För det senare fallet, då alltså den regelbundna befordringsordningen tillämpas, föreslås följande bestämmelser. Om någon af de å domkapitlets förslag uppförda prästerna vid valet erhållit mer än hälften af de afgifna rösterna, skall han af domkapitlet förses med fullmakt å tjänsten, försävidt af samtliga i den justerade vallängden upptagna röstberättigade minst en tredjedel deltagit i omröstningen. Har däremot ej någon af de å förslaget uppförda erhållit mer än hälften af de afgifna rösterna, eller har ej minst en tredjedel af samtliga i den justerade vallängden upptagna röstberättigade deltagit i omröstningen, skall Konungen äga att till tjänsten utnämna antingen en af de å förslaget uppförda eller ock någon till tjänsten behörig präst, som anmält sig hos Konungen såsom extra sökande. I det förra fallet åter, då fjärde profpredikant blifvit kallad och uppförd på förslaget, skall tjänsten liksom hittills alltid tillsättas af Konungen. Om minst en tredjedel af de röstberättigade deltagit i omröstningen vid valet och någon bland de präster, som varit föremål för detta, erhållit mer än hälften af de afgifna rösterna, skall emellertid Konungen vid tillsättningen vara bunden vid de fyra på förslaget uppförda prästerna. I annan händelse skall Konungen äga rätt att gå utom förslaget och utnämna en extra sökande. Hvad sålunda föreslagits gäller emellertid endast kyrkoherdetjänster. För andra prästerliga tjänster bibehålles den nuvarande regeln, att den, som vid valet erhållit de flesta rösterna, dessa må vara flera eller färre, skall af domkapitlet förses med fullmakt å tjänsten.

Till stöd för förslaget, att ett visst större deltagande af de röstberättigade och absolut majoritet bland de röstande skola erfordras för ett afgörande församlingsval, har kommittén hufvudsakligen anfört följande. Med hänsyn därtill att efter gällande lag domkapitlet ej ägde på förslag till prästerlig tjänst uppföra annan än den, som pröfvades hafva den förnåga och de egenskaper, som vore behöfliga för tjänstens nöjaktiga bestridande, syntes församlingen med skäl kunna göra anspråk på att, när den på ett oförtydbart sätt gifvit uttryck åt sin önskan att erhålla viss på förslaget uppförd präst, åt denna önskan skulle tillerkännas afgörande betydelse. Med de växlande uppfattningar, som inom församlingarna vanligen rådde i religiösa frågor, kunde man härför ej fordra, att samtliga röstberättigade eller ens samtliga, som deltagit i valet, skulle hafva förenat

sig om samma präst, utan syntes det vara tillräckligt, att mer än hälften af de röstande förenat sig om denna, under förutsättning dock att en viss del, lämpligen en tredjedel, af hela antalet röstberättigade deltagit i valet. Om endast en än mindre del af församlingen, kanske blott ett fåtal personer, deltagit i valet eller åsikterna bland de väljande varit så delade, att ingen af de föreslagna erhållit mer än halfva antalet afgifna röster, kunde det icke gärna sägas, att en verklig mening i frågan gifvit sig uttryck från församlingens sida, och vid sådant förhållande vore det knappast befogadt att låta den verkställda omröstningen ovillkorligen gifva utslaget. Det förefölle då, som om kyrkostyrelsen borde få träffa valet mellan de föreslagna eller eventuellt utom förslaget, och syntes detta afgörande lämpligare uppdragas åt Konungen efter vederbörligt förord än åt domkapitlet, som uppgjort förslaget.

Kommittén har vidare framhållit, att hvad sålunda anförts principiellt syntes gälla ej blott de konsistoriella pastoraten utan äfven de regala, där församlingen för närvarande egentligen endast hade en förslagsrätt. Det kunde därför ifrågasättas, om man icke borde taga steget fullt ut och upphäfva skillnaden mellan regala och konsistoriella pastorat samt i stället meddela bestämmelser i ofvan angifna riktning för samtliga pastorat. För Konungen skulle detta innebära, att han afstode från afgöranderätten i de regala pastoraten, hvilka utgjorde inemot hälften af alla pastorat i riket, men i stället erhöle rätten att jämväl i de konsistoriella pastoraten träffa afgörandet, där ej vederbörande med viss röstöfvikt uttalat sig för en af de föreslagna. För församlingarna åter skulle en sådan anordning medföra den utvidgning i deras rätt, att de finge afgörandet i sin hand äfven i de regala pastoraten, om de uttalat sig för en af de föreslagna med angifven röstöfvikt, hvilket kunde utgöra en lämplig motvikt mot inskränkningen i deras valrätt i de konsistoriella pastoraten.

Till belysande af de grunder, hvarpå pastoratens fördelning i regala och konsistoriella hvilar, har kommittén för den historiska uppkomsten af denna fördelning lämnat en utförlig redogörelse, beträffande hvilken jag tillåter mig att hänvisa till kommittébetänkandet.

I de afgifna yttrandena hafva olika åsikter uttalats om förslaget att upphäfva skillnaden mellan regala och konsistoriella pastorat. De flesta myndigheter hafva tillstyrkt en sådan åtgärd eller åtminstone ej gjort någon invändning däremot, men på några håll hafva betänkligheter mot densamma tagit sig uttryck. Ifrågavarande förändring har sålunda afstyrkts af Lunds domkapitel och hofkonsistoriet, hvilka till stöd härför anført hufvudsakligen, att det särskildt med hänsyn till rättvis befordran för prästerskapet vore en förmån, att olika vägar till erhållande af kyrkoherdetjänst funnes, samt att

starka skäl erfordrades för sönderbrytande af en så gammal ordning i svenska kyrkan som denna. Västerås domkapitel har förklarat sig åtminstone hysa starka tvifvelsmål, huruvida den föreslagna förändringen, som skulle med roten upprycka berörda på historisk mark framvuxna olikhet och skapa en mera tillfällig åtskillnad af liknande art, verkligen innebure afsevärda fördelar för församlingar och prästerskap i jämförelse med den häfdvunna ordningen. Härnösands domkapitel har likaledes velat starkt ifrågasätta lämpligheten af att upphäfva omförmälda gamla skillnad, som mången gång beredt Konungen tillfälle att korrigerera olämpliga val af församlingarna och särskildt att låta dugliga och nitiska präster, som utan skäl gång efter annan blifvit tillbakasatta af församlingarna, erhålla välbehöflig och välförtjänt befordran. Äfven Stockholms stads konsistorium har såsom en anmärkning mot förslaget omnämnt det fullständiga slopandet af den gamla, grundlagsenligt befästade skillnaden mellan konsistoriella och regala pastorat, hvilken i viss mån garanterat en rättvis befordran.

För bibehållande af indelningen i regala och konsistoriella pastorat har man sålunda åberopat dels historiska skäl dels den trygghet för en rättvis befordran af prästerskapet, som ligger i Konungens utnämningssrätt. Undersöker man emellertid anledningarna till att vissa pastorat fått sig tillagd naturen af regala, synes man knappast kunna undgå att i likhet med kommittén finna, att de historiska förhållanden, som härvid varit bestämmande, åtminstone delvis icke numera kunna tillmätas någon synnerlig betydelse i fråga om lämpligheten och befogenheten af den stadgade inskränkningen i församlingarnas valrätt. Om man bortser från Skåne, Blekinge, Halland och Bohuslän, där för många pastorat deras egenkap af regala torde hafva berott endast på den tolkning man gifvit åt de under den danska tiden gällande allmänna bestämmelserna om tillsättning af prästerliga tjänster, liksom ock från de fall, då ett pastorat blifvit regalt blott på grund däraf att Konungen någon gång tillfälligtvis tillsatt kyrkoherde i pastoratet, synas, enligt hvad den af kommittén lämnade redogörelsen utvisar, två omständigheter närmast hafva utöfvat inverkan i detta afseende, den ena att pastoratet varit att anse såsom ett s. k. hufvudgäll och den andra att Konungen till ett pastorat haft enskild patronatsrätt eller att där funnits kungsgård eller kungsladugård eller eljest någon vid reduktionen återvunnen större egendom, hvarmed enskild patronatsrätt varit förbunden. Att den senare omständigheten icke kan från det allmännas synpunkt anses såsom tillräcklig anledning att för ett pastorat bibehålla regal natur torde utan svårighet medgifvas. Beträffande åter egenkapen af hufvudgäll d. v. s. särskildt viktiga pastorat torde densamma icke med skäl kunna tilläggas de nuvarande regala pastoraten såsom klass

betraktade. Såsom kommittén öfvermält, äro alla stadspastorat utom sex regala och har bland landspastoraten visserligen flertalet af de bäst aflö-
nade regal natur, men kan det dock icke med fog påstås, att de regala
landspastoraten hafva en sådan betydelse i förhållande till de öfriga, att
de af denna anledning böra intaga en särskild ställning vid tillsättning af
präster. Kommittén har därför ansett det i det hela kunna sägas, att
bortsedt från de större stadspastoraten någon i församlingarnas beskaffen-
het grundad skillnad ej finnes mellan de regala och de konsistoriella gällen.
Om det skulle anses lämpligt att tillförsäkra Konungen ett särskildt in-
flytande på tillsättningen af kyrkoherdetjänster i sådana pastorat, där det
på grund af befolkningens talrikhet eller andra förhållanden är mer än
eljest angeläget att erhålla dugliga präster, komme alltså dessa pastorat
endast delvis att sammanfalla med de nuvarande regala. Och äfven i dessa
viktigare pastorat, till den del de nu äro regala, torde, såsom kommittén
påvisat, syftet att vinna skickliga präster kunna tillgodoses på andra vägar
än genom bibehållande af inskränkningen i församlingarnas valrätt. Hvad
därefter angår prästerskapets anspråk på att befordras efter förtjänst och
skicklighet, utgör hänsynen härtill kanske det förnämsta skäl, som skulle
kunna anföras för en sådan förändring — hvartill dock säkerligen ingen
utsikt finnes — som den att alla prästerliga tjänster skulle tillsättas af
Konungen, hvilket på några håll framställts såsom ett önskemål. Men att
vissa församlingar af denna anledning skola vara i sämre ställning än de
öfriga i fråga om rätten att inverka på utseendet af deras präster torde
icke vara befogadt. Äfven kommitténs förslag innebär ju för öfrigt att
prästerliga tjänster under vissa förutsättningar skola tillsättas af Konungen,
och om än frågan, huru ofta dessa förutsättningar komme att föreligga,
undandraget sig hvarje säker beräkning, förefaller det dock sannolikt, att
utnämningssrätten äfven framgent i ett stort antal fall skulle tillkomma
Konungen. För tillgodoseendet af prästerskapets berörda intresse synes
alltså den nuvarande ordningen icke äga något gifvet företräde framför
den föreslagna. hvilken ur synpunkten af ett rättvist förhållande mellan
olika församlingar afgjort är att föredraga.

Att skillnaden mellan konsistoriella och regala pastorat bör försvinna
är ej heller någon ny tanke, om också de därom framställda förslagen
förut ej föranledt någon lagstiftningsåtgärd. Vid såväl 1896 som 1897
års Riksdag föreslogs i sådant syfte genom motion inom andra kammaren
antagande af en förändrad lydelse af § 30 regeringsformen. Dessa motio-
ner blefvo väl i enlighet med konstitutionsutskottets hemställan afslagna
af första kammaren, men andra kammaren biföll vid båda Riksdagarna
utan votering reservationer, som inom utskottet afgifvits i motionernas

syfte. Att en förnyad motion i ämnet vid 1903 års Riksdag blef afslagen äfven af andra kammaren synes väsentligen hafva berott på formella skäl och innebar säkerligen icke något uppgifvande af kammarens tidigare ståndpunkt.

Om skillnaden mellan konsistoriella och regala pastorat skulle bibehållas, torde häraf utan vidare följa, att det andra vid § 41 framlagda ändringsförslaget, enligt hvilket för ett afgörande församlingsval skall erfordras deltagande af minst en tredjedel af de röstberättigade inom församlingen samt absolut majoritet bland de röstande, icke skulle hafva någon utsikt att förverkligas. De framställda yrkandena på bevarande af oförmälda skillnad innebära därför i sak äfven förkastande af det senare förslaget. Detta har eljest i allmänhet tillstyrkts eller lämnats utan erinran af de hörda myndigheterna. Dock hafva några myndigheter funnit de föreslagna fordringarna på församlingens deltagande i valet vara alltför lågt satta, så att valet komme att erhålla afgörande betydelse äfven i fall, då någon verklig församlingsmening icke kunde sägas hafva tagit sig uttryck genom detsamma. På grund häraf hafva dessa myndigheter föreslagit, att villkoren för ett afgörande församlingsval skola skäppas antingen allmänt eller i de mindre församlingarna. Å andra sidan hafva ej saknats röster, som uttalat den förmodan, att det enligt förslaget erforderliga deltagandet i valet endast mera sällan skulle kunna åstadkommas oeh att därför utnämningssrätten, om ej villkoren förmildrades, skulle i de flesta fall öfvergå på Konungen. En myndighet har anmärkt, att de många bestämmelserna om kvalificerade majoriteter och minoriteter vore ägnade att för väljarna försvåra öfverblicken öfver valställningen och därigenom lätt kunde framkalla obehöriga valmanövrer och valkupper samt att valberäkningarna i och för sig vore föga praktiskt anordnade.

För min del finner jag hvad kommittén i detta ämne föreslagit hvilat på en riktig och klok tanke. Genom ett visst lifigare deltagande i valet visar församlingen, att den såsom sådan har intresse för att utöfva sin valrätt, och det förhållandet att en person erhållit mer än hälften af de afgifna rösterna ger vid handen, att meningarna inom församlingen ej äro alltför mycket splittrade. Huruvida det föreslagna antalet för de i valet deltagande är det rätta, kan ju vara föremål för olika meningar. Men med hänsyn till å ena sidan hvad man har sig bekant om det hittills ofta svaga deltagandet i prästval och å andra sidan den förökning däri, som kan förväntas till följd af vissa nu ifrågasatta förändringar, förefaller det mig, som om kommitténs förslag i förevarande hänseende innebär en lämplig medelväg. Att iakttagandet af de föreslagna, såvidt jag kan finna enkla och klara, bestämmelserna om fordran i vissa fall på

kvalificerade röstetal skulle för de väljande eller valförrättarna medföra praktiska svårigheter, eller att dessa bestämmelser skulle mer än de nuvarande valreglerna gifva tillfälle till missbruk vid valen, finner jag ej någon anledning att antaga.

Sådana bestämmelser som de af kommittén i § 41 föreslagna kunna emellertid icke antagas, utan att dessförinnan den nuvarande lydelsen af § 30 regeringsformen förändras. Enligt sistberörda § äger ju Konungen att, på det sätt förr öfligt varit, tillsätta kyrkoherdebeställningar i regala pastorat, och skola de s. k. konsistoriella gäll vara bibehållna vid sin valrätt. Kommittén har också ansett tydligt att, om man vill genomföra den förändringen, att Konungen ej i sista hand skall hafva rätt att utnämna kyrkoherdar i de regala pastoraten, detta ej kan ske utan grundlagsändring. Innebörden af grundlagsstadgandet, i hvad det afser de konsistoriella gällan, är möjligen mera oklar. Men, på sätt kommittén påvisat, torde det dock vara nödvändigt att ställa sig på den ståndpunkten, att ej heller en sådan förändring som den, att afgörandet vid prästval i vissa fall frånges en konsistoriell församling, ehuru denna med begagnande af sin valrätt uttalat sig för en af de föreslagna, kan genomföras utan grundlagsändring. Till kommitténs förslag i denna del anhåller jag att sedermera få återkomma.

I nära sammanhang med frågan om det deltagande från församlingens sida, som skall erfordras för ett afgörande val, står spørsmålet om villkoren för kallande af fjärde profpredikant. För närvarande gälla som bekant i detta afseende olika regler i regala och i konsistoriella pastorat, i det att i de förra det är tillräckligt, om mer än hälften af de i omröstningen deltagande, dessa må vara flera eller färre, förenat sig om att kalla samma prästman, hvaremot i de konsistoriella pastoraten mer än halfva antalet af de i den justerade vallängden uppförda röstberättigade måste hafva förenat sig om sådan kallelse. Några särskilda villkor för behörighet att kallas till fjärde profpredikant, utöfver de för kyrkoherdebefattning i allmänhet gällande, äro ej stadgade. I samband med upphäfvandet af skillnaden mellan regala och konsistoriella pastorat föreslår nu kommittén för fjärdemanskallelse i alla pastorat gemensamma regler, som i hufvudsak gå ut på att för beslut om sådan kallelse skall erfordras bifall af mer än hälften af de i omröstningen deltagande och minst en sjättedel af samtliga i den justerade vallängden upptagna röstberättigade, hvarjämte vid omröstning mellan flera föreslagna minst en sjättedel af de röstberättigade skall hafva förenat sig om samma prästman, dock att för kallelse i hvarje fall erfordras minst tjugu röster men å andra sidan ett röstetal af tvåhundra alltid är tillräckligt. Dessa regler äro alltså strän-

gare än de nuvarande bestämmelserna för regala pastorat men lindrigare än de nuvarande bestämmelserna för konsistoriella gäll. Jämförda med de föreslagna stadgandena i § 41 öfverensstämman de med dessa i anspråket på enighet mellan minst en sjättedel af de röstberättigade men äro mildare i två afseenden, nämligen dels genom begränsningen till två hundra röster dels sätillvida som något visst större antal i omröstningen deltagande icke erfordras. Sannolikt innebär förslaget i denna del, trots inskränkningen i de nuvarande regala pastoratens kallelserätt, i stort sedt en väsentlig utvidgning af möjligheten för församlingarna att få en fjärdemanskallelse till stånd. Särskildt i de många små konsistoriella pastoraten torde denna utvidgning komma att göra sig starkt gällande. Kommittén har emellertid äfven tillmötesgått de från prästerskapets sida allmänt hysta önskingarna om särskilda kvalifikationer för fjärde profpredikanter och sålunda velat förebygga, att alltför unga och oerfarna prästmän kallas med förbigående af äldre och mera meriterade. Härigenom införes en viktig begränsning af församlingarnas frihet vid kallelserättens utöfvande.

Bland hufvudpunkterna i kommitténs förslag är den nu omförmälda den, som mest blifvit föremål för anmärkningar från de hörda myndigheterna. Dessa anmärkningar afse dock ej det förhållandet att kvalifikationer för fjärde profpredikanter blifvit föreslagna, hvilket tvärtom synes hafva vunnit odeladt bifall. Mot det sätt, hvarpå kvalifikationerna blifvit bestämda, hafva visserligen några erinringar framställts, men dessa torde med hänsyn till hvad kommittén anfört till stöd för sitt förslag icke vara tillräckligt grundade att böra föranleda ändring i förslaget. Förnämligast gå emellertid de gjorda anmärkningarna ut på att fjärdemanskallelser enligt förslaget blifvit alltför mycket underlättade, så att, äfven med beräkning af de ifrågasatta kvalifikationerna, förslaget, om det antages oförändradt, icke förminskar utan snarare i hög grad ökar faran för att prästerskapets utsikter till regelbunden befordran efter förtjänst och skicklighet väsentligen omintetgöras genom obefogade kallelser. Några myndigheter hafva därför funnit fördelaktigast att åtminstone hufvudsakligen låta förblifva vid de nuvarande bestämmelserna, och ett flertal andra har hemställt, att det för fjärdemanskallelse föreskrifna antalet röstägare skall ökas. Sålunda hafva några domkapitel och allmänna svenska prästföreningens centralstyrelse yrkat, att för kallelse skall erfordras minst en tredjedel af hela antalet röstberättigade, ett domkapitel har ansett en tredjedel eller åtminstone en fjärdedel böra fordras, några domkapitel hafva föreslagit förökning till en fjärdedel, och ett domkapitel har förmenat, att en sjättedel visserligen vore tillräcklig i de stora pastoraten, med öfver ett tusen röstberättigade, men borde för de mindre pastoraten

utbytas mot en fjärdedel. Äfven bestämmelsen att tvåhundra röstberättigade städse skola utgöra tillräckligt antal för kallelse har hos några domkapitel mött betänkligheter, och har i anledning häraf yrkats, dels att nämnda bestämmelse skall utgå, dels att siffran skall väsentligt förhöjas. Endast ett domkapitel har lämnat förslaget i båda dessa stycken utan erinran.

Då myndigheternas farhågor mot de föreslagna bestämmelserna alltså äro nästan enhälliga, har jag gifvetvis haft särskild anledning att öfverväga, huruvida det är möjligt att utan obehörig inskränkning i den frihet, som bör tillkomma församlingarna, ytterligare tillgodose prästerskapets önsningar. Det förefaller mig, som om en sådan möjlighet finnes. Att kommitén satt gränsen till en sjättedel har säkerligen till stor del berott på det formella skälet, att härigenom vinnes öfverensstämmelse med det antal röster för samme man, som enligt § 41 erfordras för ett afgörande val. Om nu, i enlighet med hvad flera domkapitel ifrågasatt, en sjättedel utbytes mot en fjärdedel af samtliga röstberättigade, torde häraf icke föränledas alltför stor svårighet att genomföra en fjärdemanskallelse i de fall, då en verklig och behjärtansvärd anledning därtill finnes och en mera allmän önskan därom följaktligen uppstått inom församlingen. I konsekvens härmed torde då det antal röster, som under alla förhållanden är tillräckligt, lämpligen sättas till trehundra.

En sådan förändring i förslaget skulle medföra, att ett större antal röstberättigade måste hafva förenat sig för att genomdrifva en fjärdemanskallelse än för att åstadkomma ett afgörande val, under det att dock i vissa förut omförmälda hänseenden för kallelsen fortfarande gällde lindrigare förutsättningar än för valet. Äfven om i det hela villkoren för fjärdemanskallelse vore något strängare än för ett afgörande val — hvilket kunde bero på förhållandena — synes man emellertid icke hafva tillräcklig anledning till den uppfattning, som stundom uttalats, att detta vore i och för sig oriktigt eller olämpligt. Så vore händelsen, om för kallelsen uppställdes så stränga villkor att t. ex., såsom nu i de konsistoriella pastoraten, mer än halfva antalet röstberättigade måste hafva förenat sig om samme man. Med lika rösträtt för alla röstberättigade blefve då nästan alltid valet en obehöflig formalitet, när dess utgång vore afgjord redan genom kallelsen. Men så länge för denna erfordras endast en mindre del af de röstberättigade, om än flere än vid valet, finnes ju alltid möjlighet för dem, som icke deltagit i kallelsen, att gifva valet en annan utgång. Då dessutom en större försiktighet är på sin plats, när det gäller ett område, där missbruk allmänt anses hafva förekommit och äfven fram-

gent kunna befaras, har jag låtit jämnka förslaget i denna del, på sätt ofvan angifvits.

Hvad därefter angår de af kommittén ifrågasatta förändringarna i reglerna för församlingsmedlemmarnas rösträtt vid prästval, gå dessa förändringar i främsta rummet ut på, att hvarje röstberättigad skall äga en röst. Någon utvidgning af rösträtten föreslås icke, utan denna skall fortfarande liksom hittills bero af rösträtt å kyrkostämman. Men under det att nu röstvärdet bestämmes efter förmögenhet enligt en röstberäkning, som i stad i regel öfverensstämmer med den kommunala och jämväl å landet är grundad på denna, fastän med väsentliga afvikelser, skall enligt förslaget all olikhet i röstvärdet upphöra. Äfven mot detta förslag hafva åtskilliga af de hörda myndigheterna framställt invändningar, i allmänhet med yrkande att röstberäkningen vid prästval måtte komma att följa den kommunala, sådan denna blir bestämd, om det vid 1907 års Riksdag villkorligt godkända förslaget till ändringar i den kommunala rösträtten blir slutligen antaget. Andra myndigheter hafva ställt sig tveksamma till förslaget. Detta har emellertid också från ganska många håll lämnats utan invändning eller direkt förordats, stundom med mycken liflighet. Jämväl en längre gående reform, innebärande ett fullständigt genomförande af personlighetsprincipen eller ytterligare steg i denna riktning, har i afgifna yttranden blifvit ifrågasatt.

För min del ställer jag mig i detta stycke på kommittéförslagets ståndpunkt, som förefaller mig på en gång principiellt riktig och måttfullt begränsad. Om rösträtten vid prästval nu, jämsides med den starka begränsning af den kommunala rösträtten, hvarom villkorligt beslut fattats, göres lika för alla röstberättigade, synes mig detta endast vara en följdriktig utveckling af den uppfattning, på grund hvaraf redan vid antagandet af 1883 års prästvalslag personligheten tillerkändes väsentligt större inflytande vid prästval än i vanliga kommunala angelägenheter. Äfven då var man för öfrigt icke främmande för tanken, att vid val af församlingslärare alla i valet deltagandes röster borde beräknas lika, och den föredragande departementschefen yttrade den 12 juli 1878, att han icke underskattade vikten af de skäl, som kunde anföras härför, fastän han med afseende på den enhällighet, hvarmed det då föreliggande kommittéförslaget omfattats, ansåge rådligast att för det dåvarande stanna vid nämnda förslag, helst som detsamma oförnekligen i jämförelse med förut gällande lag innebure stora fördelar och kunde sägas vara ett steg i den rätta riktningen. Då kretsen af de röstberättigade lämnas orubbad inom de gränser kommunallagarna angifva, torde icke med skäl kunna sägas, att den föreslagna förändringen är brådstörtad eller står i strid mot

den historiska kontinuiteten. Visserligen kan man det oakadt befara, att den lika rösträtten stundom skall medföra påföljder, som icke äro önskvärda. Sannolikheten härför torde dock på förevarande område vara mindre än på de flesta andra. Ett förhållande, som i detta afseende äger stor betydelse, ligger däri att församlingens bestämmanderätt vid prästval aldrig är fullkomligt fri, utom i ett och annat privilegieradt pastorat, så länge dess nuvarande ställning lämnas orubbad. Valet sker ju inom det af domkapitlet uppgjorda förslaget, och om fjärde profpredikant kallas, tillkommer afgörandet alltid Konungen».

Sedan högsta domstolens utlåtande blifvit inhämtadt öfver prästvalskommitténs förslag till lag angående tillsättning af prästerliga tjänster — sådant detta förslag förelåg efter en inom justitiedepartementet verkställd öfverarbetning —, anmälde departementschefen den 31 december 1908 berörda utlåtande och anförde därvid till statsrådsprotokollet (sid. 80—82) bland annat:

»Vid § 26 mom. 1 i förslaget har högsta domstolens flertal hemställt om den ändring, att rösträtt vid prästval tillerkännes en hvar i församlingen mantalsskrifven välfrejdad man eller kvinna från och med kalenderåret näst efter det, hvarunder han eller hon uppnått 21 års ålder, dock ej främmande religionsbekännare, den, som anmält sig till utträde ur svenska kyrkan, den, som står under fattigvårdsstyrelses målsmanskap eller under förmynderskap, ej heller hustru, för hvilken god man jämlikt 19 kap. 4 § ärfdabalken förordnats.

En så vidtgående utsträckning af rösträtten vid prästval kan jag ej finna tillräddig.

De i gällande lag stadgade villkor för rätt att deltaga i dylikt val torde hvila på den åskådning, att det, i församlingens intresse, måste kunna hos den väljande påräknas en känsla af samhörighet med henne såsom ett led i den kyrkliga organisationen och någon förtrogenhet med de uppgifter, hvilka hon i sådant hänseende har sig förelagda. Att en dylik åskådning är väsentligen riktig, synes mig ej kunna bestridas, om man tager i betraktande de flerfaldiga åligganden, som församlingsprästen har att fullgöra vid sidan af den rent själasörjande verksamheten. Ej heller kan det, efter min uppfattning, med fog påstås, att det remitterade förslaget öfver hufvud taget innebär en mera långt gående begränsning af valrätten än det antydda församlingsintresset kräfver. Det skall icke förnekas, att äfven utanför de gränser, som i nämnda förslag uppdragits för rösträtten vid prästval, mången finnes, åt hvilken sådan rätt skulle kunna utan olägenhet anförtras. Men i stort sedt lär hos flertalet af

dem, som icke äga att i allmänhet taga del i vården af kyrkans angelägenheter inom församlingen, knappast heller kunna förväntas det kyrkliga sinne och det omdöme i hithörande ting, hvilka äro önskvärda hos dem, som skola välja präst. Särskildt gäller detta om de många, som jämförelsevis ofta ombyta vistelseort och redan af denna anledning aldrig komma att i egentlig mening känna sig införlivade med någon viss församling.

Det remitterade förslaget öfverensstämmer ock i förevarande afseende med det af särskilda kommitterade uppgjorda förslag till ändrade bestämmelser angående tillsättning af prästerliga tjänster. Kommitterade hafva såsom skäl mot en vidare utsträckning af rösträtten hänvisat till, att ett förslag därom utan tvifvel måste på många håll väcka stora betänkligheter — hvartill, enligt kommitterades mening, äfven torde bidraga vissa mindre gynnsamma erfarenheter från den personliga rösträtten, sådan den i Göteborg förefinnes. Att dylika betänkligheter skulle särskildt starkt framträda i kyrkligt lifaktiga kretsar, torde vara uppenbart, och det synes mig ej rätt eller klokt att underskatta betydelsen häraf.

Emellertid har jag trott mig finna, vid det förnyade öfvervägande af förevarande fråga hvartill den af högsta domstolens majoritet gjorda hemställan gifvit anledning, att rösträtten i ett afseende torde kunna och böra utsträckas längre än i det remitterade förslaget skett. Redan enligt gällande lag angående tillsättning af prästerliga tjänster, med hvilken det remitterade förslaget i denna del öfverensstämmer, hafva hustrurna under vissa förutsättningar i männens frånvaro rösträtt vid prästval. En utvidgad möjlighet att komma i åtnjutande af rösträtt vid sådana val har beredts hustrurna genom den af innevarande års Riksdag i öfverensstämmelse med nådig proposition antagna förändrade lydelse af 7 § 2 mom. i bevillningsförordningen, enligt hvilken hustru skall taxeras för inkomst af beskaffenhet, att hon enligt lag ägt att ensam däröfver råda. Hustrur, som äga dylik inkomst, skola till följd häraf blifva röstberättigade å kommunalstämma och vid allmän rådstuga samt, om de uppfylla de särskilda betingelserna för rösträtt å kyrkostämma och vid prästval, erhålla äfven denna rätt. Rösträtt vid prästval kommer sålunda redan på grund af nuvarande bestämmelser att i icke obetydlig omfattning ägas af hustrur. Att nu utsträcka denna rösträtt till alla vid prästval inom församlingen röstberättigade mäns hustrur, som uppfylla de personliga behörighetsvillkoren för sådan rätt, synes icke böra föranleda några större betänkligheter. Det torde icke med fog kunna betvivlas, att den förstärkning, som sålunda skulle tillföras de valberättigade, i stort sedt komme att bestå af element, som uti intresse för hithörande frågor icke skulle stå tillbaka för öfriga röstägande och i fråga om lämplighet för valrättens utöfning vore fullt

jämförliga med många bland dem. Jag vill för öfrigt erinra om, att inom Riksdagen icke saknats förespråkare för tanken att gifva kommunalt röstberättigade mäns hustrur kommunal rösträtt.

Enligt statistiska centralbyråns berättelse rörande kommunala rösträtten år 1904 utgjorde de kommunalt röstberättigade 18,7 procent af befolkningen. Efter hvad man med siffror hämtade från 1900 års rösträttsutredning kan beräkna, utgjorde åter antalet mer än 21 år gamla hustrur till män, som inom mantalsskrifningsorten voro kommunalt röstberättigade, omkring 9,8 procent af befolkningen. Det afdrag från dessa siffror, man på grund af de särskilda villkoren för rösträtt vid prästval behöfde göra för att finna de vid sådana val röstberättigade, är icke betydande, och det vore sålunda tydligen ett ansenligt tillskott, som genom den nu föreslagna bestämmelsen komme att tillföras dem, hvilka enligt det remitterade förslaget skulle åtnjuta rösträtt vid prästval. Härifrån återstår emellertid ett långt steg till den rösträttsutvidgning, som högsta domstolens flertal föreslagit. Befolkningen öfver 21 år utgjorde vid 1905 års slut 56,8 procent af hela befolkningen. Efter afdrag af dem, som i sistnämnda förslag undantagits från rösträtt, skulle enligt uträkning, som på min begäran verkställts i statistiska centralbyrån, i rundt tal återstå omkring 55,3 procent, som enligt samma förslag vore röstberättigade vid prästval.

I öfverensstämmelse med den uppfattning jag nu uttalat har § 26 mom. 1 i det remitterade förslaget omarbetats, i samband hvarmed § 26 mom. 3 i samma förslag uteslutits.»

Utskottet.

Af Kungl. Maj:t eller kommittén föreslagna ändringar i själfva förfarandet vid tillsättning af prästerliga tjänster sträcka sig till alla de olika stadierna af tillsättningsproceduren. Ändringarna åsyfta sålunda ej mindre förkortning af tiden för ansökning till prästerlig lägenhet än äfven tidsbesparing vid utsättande af profdagar. Rätten till särskilda besvär under valets fortgång upphäfves i vissa fall, liksom tiden för anförande af besvär öfver domkapitlets beslut i frågor, hvilka afse prästvalslagen, förkortas. Äfven förenklingar i tillsättningsförfarandet äro påbjudna, i det att vallängden skall justeras utan föregånget upprop samt rösterna afgifvas med slutna sedlar, jämväl utan upprop.

Antydda förändringar äro uppenbarligen icke af någon mera genomgripande betydelse. De äro dock ingalunda utan vikt, och genom dem undanröjes en del med nu gällande ordning förbundna olägenheter.

Hvad i Kungl. Maj:ts proposition är föreslaget angående å ena sidan upphäfvande af skillnaden mellan regala och konsistoriella pastorat äfvensom utvidgning af rösträtten vid prästval därhän, att den göres lika för

alla röstberättigade, samt å andra sidan uppställande af vissa kvalifikationer för fjärde profpredikant innefattar uppslag till mycket vidtgående förändringar inom det prästerliga befordringsväsendet. Dessa reformförslag synas emellertid utskottet tidsenliga, och de synpunkter, som af prästvalskommittén och departementschefen gjorts gällande vid förslagens framläggande, biträder utskottet i allo. Äfven i öfrigt ansluter sig utskottet till de hufvudgrunder, på hvilka förevarande lagförslag hvilat.

Detaljerna i Kungl. Maj:ts förslag hafva emellertid gifvit utskottet anledning att framställa några ändringsförslag. För dessa äfvensom för de i ämnet väckta motionerna går nu utskottet att redogöra. *Detaljgranskning.*

§ 3.

I hvilken mån stiftsbandet — begränsningen af prästs ansökningsrätt till prästsyssla inom det stift, han tillhör — skall enligt den kungl. propositionen bibehållas eller lösas, framgår af bestämmelserna i denna paragraf. Då herrar A. J. Hagström och A. Fornander inom Andra Kammaren uti de af dem väckta motionerna påyrka ändring i hvad som stadgas om stiftsbandet, återgifvas berörda motioner härstädes.

Herr A. J. Hagström anför i motionen n:o 34 följande:

»Det är en helt vanlig företeelse, att nyare meningar och åsikter understundom behöfva ganska lång tid för att mogna och tränga in i det allmänna medvetandet. Särskildt är detta förhållandet inom det kyrkliga området, där gamla häfdvunna inrättningar just i följd af sin ålder liksom omgifvas af en viss nimbus af ärevördighet, hvilket gör, att det kräves ett på samma gång pietetsfullt som långvarigt och ihärdigt arbete, för att de så småningom skola vika för anordningar, som mera öfverensstämma med vår tids åskådningar och kraf.

En sådan ålderdomlig inrättning, som bibehållit sig ända in i vår tid, är den s. k. indigenatsrätten eller infödingsrätten vid prästerlig befordran. Enligt dess ursprungliga lydelse var ingen berättigad vinna inträde i prästämbetet inom annat stift än det, inom hvilket han var född eller hade erhållit sin uppfostran, Kungl. Maj:t dock obetaget att härifrån meddela dispens. Denna bestämmelse ändrades visserligen genom kungliga förordningen den 4 november 1876 i så måtto, att prästkandidat utan särskildt tillstånd af Kungl. Maj:t äger rätt att själf bestämma, i hvilket stift han vill ingå. Men sedan han vunnit inträde i ett stift, är han bunden vid detsamma och äger ej befordringsrätt inom annat stift mer än i vissa undantagsfall.

*Motion af
herr A. J.
Hagström.*

Att denna indigenationsrätt till och med i sin ursprungliga form en gång haft sitt fulla berättigande, läser ej kunna bestridas. Under tider, då samfärdsmedlen voro helt andra än nu, då äfven den andliga förbindelsen mellan de olika landsändarna var i hög grad försvårad, så att utvecklingen inom de samma kom att i flera fall gå i vidt skilda riktningar, var det ju naturligt, att stiften också skulle komma att hvar för sig utgöra en helhet med ingen eller ringa förbindelse sinsemellan. Andra tider hafva emellertid inträdt. Kommunikationerna hafva nått en hittills oanad utveckling, på hvilken man ännu ej kan skönja något slut; förbindelserna mellan de olika landsändarna mångfaldigas år efter år, och i följd däraf utplånas allt mera af de egenheter i plägseder, lefnadssätt och språkbruk, som karakterisera inbyggarna i de olika landskapen och skilja dem från hvarandra. Vi äro i detta hänseende komna så långt, att vi ej längre i första hand känna oss såsom norrlänningar, östgötar, skåningar o. s. v. utan såsom svenskar. Endast på det kyrkliga området vidmakthålles ännu genom stiftsbandet en isolering stiften emellan, som, fordom måhända berättigad, numera knappast är behöflig eller ens naturlig. Såväl församlingarnas som prästerskapets verkliga intresse fordrar allt bestämdare, att hvad som ännu återstår af prästerskapets ursprungliga indigenatsrätt helt och hållet må försvinna.

Frågan härom har flera gånger varit framförd i Riksdagen, äfvensom några gånger vid kyrkomötet. Redan 1867 uttalade Riksdagen i underdånig skrifvelse den åsikten, att det vore önskvärdt, att rättighet att söka prästsyssla öfver hela riket medgäfvos hvarje präst, hvilket stift han än tillhörde. Kyrkomötet 1868, för hvilket Kungl. Maj:t framlade Riksdagens framställning, afslog dock densamma med 32 röster mot 16. Året därefter eller 1869 väcktes i Riksdagen i samma ämne en motion, hvilken dock nu afslogs. Samma utgång rönt liknande motioner 1877 och 1878, och en motion i ämnet vid 1887 års riksdag hann ej slutbehandlas på grund af riksdagsupplösningen sistnämnda år. Frågan fick därefter hvila ända till riksdagen år 1900, då den åter framkom såsom motion. Såväl vid denna riksdag som vid de tre följande riksdagarna 1901, 1902 och 1903, då motionen förnyades, blef den bifallen i Andra Kammaren. Frågan förföll dock hvarje gång på grund af Första Kammarens motstånd. Vid kyrkomötet har den varit före såsom motion två gånger, nämligen åren 1903 och 1908. Visserligen har den äfven därstädes båda gångerna fallit, sista gången emellertid med 28 röster mot 24, alltså med den ringa majoriteten af allenast 4 röster.

Det torde vara förklarligt, att i en fråga, som så många gånger behandlats såväl i Riksdagen som vid kyrkomötet, något väsentligt nytt ej

kan vara att tillägga till det, som redan vid frågans föregående behandling blifvit yttradt eller skrivvet. Jag skall därför här inskränka mig till att i korthet sammanfatta de förnämsta skäl, som blifvit anförda till förmån för densamma.

Först och främst talar för stiftsbandets lossande såväl prästerskapets berättigade och allt allmännare kraf att i likhet med hvarje annan tjänsteman och fri svensk medborgare få söka sin utkomst och sitt verksamhetsfält i hvilken del af Sveriges rike som helst, som äfven församlingarnas rätt att vid val af själasörjare få välja den de anse lämpligast utan hänsyn till, huruvida denne hör hemma inom något visst område af de gemensamma fäderneslandet. Därpå att prästerskapets ansökningsrätt är bunden inom ett visst område följer med nödvändighet, att befordringsmöjligheterna blifva högst olika inom de olika stiften, så att inom flera stift förtjanta prästmän länge få gå obefordrade, under det i andra en betänkelig prästbrist råder. I detta hänseende tager jag mig friheten hänvisa särskildt till motionen n:o 23 i Andra Kammaren vid 1907 års riksdag, i hvilken motion konstateras den stagnation i befordran, som redan nu förekommer i de stift, hvarest finnes ett flertal prästerliga beställningar föreslagna till indragning, och hvilken ingalunda torde minskas under den tid, indragning af dessa tjänster kommer att pågå, därest stiftsbandet ej lossas.

Slutligen tillåter jag mig från motiveringen till den vid senaste kyrkomötet väckta motionen om indigenatsrättens upphäfvande anförä följande:

'Så länge indigenatsrättens skiljemurar ännu i särskild grad markera den svenska folkkyrkans sönderfallande i lika många småkyrkor som det finnes stift, så länge förhindras en hälsosam omsättning af de själavårdande krafterna och därigenom den andliga lifaktighet, som i nya friska flöden kunde tillföras den ena landsändan från den andra. Kyrkan stelnar i sina stift och dessa åter i sina särskilda traditioner, former och plägseder, kassor och särintressen. Prästernas redan förut nog så stora benägenhet att växa fast i smärre åskådningar och i vissa former befordras för visso af deras isolering i de särskilda stiften med där rådande ensartade förhållanden. Många, om också ej de flesta, torde känna sig bundna af den tvungna instängdheten och omöjligheten att vinna transport till annan, till äfventyrs större verkningskrets, där deras särskilda anlag kunde bättre utveckla sig, kyrkan och församlingen till gagn. Äfven på detta sätt blifva till sist församlingarna lidande af det hämmande tvång på det andliga lifvets cirkulation, som heter stiftsbandet.'

Hvad som i fråga om stiftsbandets upphäfvande särskildt torde vålla betänksamhet, synes vara, huruvida ett sådant upphäfvande kan utsträckas att gälla äfven det extra ordinarie prästerskapet, utan att grunderna för den svenska kyrkans organisation därigenom väsentligt rubbas. Detta torde dock kunna till fullo utrönas genom en eventuell utredning af saken. I hvarje fall synas dessa grunder ej behöfva rubbas genom en sådan förändring af § 3 mom. 1 af lagen angående tillsättning af prästerliga tjänster, att ansökningsrätten för *ordinarie* prästerlig beställning blir fri för hvar och en prästman, oafsedt hvilket stift han tillhör. En sådan fri och utsträckt ansökningsrätt beträffande folkskollärarejänster, äfven extra ordinarie sådana, förekommer, såsom vi alla veta, utan att olägenheter liknande dem, som blifvit anförda mot upphäfvande af prästernas indigenatsrätt, däraf förmärkts. Och dock är folkskollärarekåren ojämförligt mycket större än hela vårt lands prästerskap tillsammansaget.

Till sist torde det förtjäna erinras, att början blifvit gjord med stiftsbandets lossande beträffande nämligen de båda nordliga stiftet. Inom dessa kan ordinarie prästerlig tjänst numera sökas eller erhållas af prästman, som tillhör ettdera af de båda stiftet, Härnösands och Luleå stift. Att ingen olägenhet häraf förmärkts, torde bland annat framgå däraf, att stiftschefen för Luleå stift vid senaste kyrkomötet varmt talade för stiftsbandets upphäfvande beträffande ansökningsrätt till ordinarie prästerlig befattning.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får jag vördsamt hemställa, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det tacktes Kungl. Maj:t låta verkställa utredning af under hvilka villkor och i hvilken utsträckning den i § 3 mom. 1 af lagen den 26 oktober 1883 angående tillsättning af prästerliga tjänster stadgade inskränkningen i prästernas befodringsrätt må kunna upphävas samt för Riksdagen framlägga det förslag till lagändring, hvartill en sådan utredning kan föranleda.»

*Motion af
herr A. Fornander.*

Den af herr *A. Fornander* väckta motionen, n:o 187, lyder sålunda:
»I Kungl. Maj:ts nådiga proposition n:o 12 med förslag till lag angående tillsättning af prästerliga tjänster har stiftsbandet lösts i afseende å domprostbefattningarna, äfvensom i det fall, då ny ansökningstid skall utsättas för en ledig prästerlig tjänst, till hvilken tre behöriga sökande icke anmält sig inom den första ansökningstidens utgång. För en lösning af spørsmålet i öfrigt anses tiden icke vara inne, enär meningarna härom sägas ännu vara synnerligen delade. Och kommitterade hafva ansett sig icke böra i sin utredning till behandling upptaga detta omtvistade spørsmål, enär stiftsbandets upplösande — hvilket äfven hör samman med den

ännu oafgjorda frågan om reglering af prästerskapets löneförhållanden — torde medföra vidtgående förändringar i den kyrkliga organisationen i öfrigt.'

Att denna frågas fullständiga lösning är eftersträfvansvärd framgår emellertid till och med af ett i motiveringen förekommande uttalande af följande lydelse: 'Om stiftsbandet kunde helt och hållet borttagas, skulle man utan tvifvel vinna en afsevärd utjämning af de stora skiljaktigheter i prästerlig befordran, som finnas mellan de olika stifteten och som tydligt framgå af de vid detta betänkande fogande tabeller.' (Kursiveringen gjord af undertecknad.)

Ehuruväl jag genom upptagande af detta spörsmål riskerar att 'trötta ut Riksdagen', såsom orden föllo under 1903 års debatt i Första Kammaren om denna fråga, så — om Andra Kammaren redan vid fyra riksdagar, 1900—1903, utan votering, de tre sista äfven utan diskussion, uttalat sig för utsträckning af prästerskapets ansökningsrätt eller åtminstone en underdånig skrifvelse med begäran om utredning af frågan och Första Kammarens minoritet, som vid nämnda riksdagar röstat för samma uttalande, varit i stigande — då frågan nu, genom ej mindre framläggande af förslag till lag angående tillsättning af prästerliga tjänster, än äfven bebådadt framläggande vid denna riksdag af förslag till lag om reglering af prästerskapets aflöning blifvit fullt aktuell, bör tillfället att få bort stiftsbandet ej lämnas obegagnadt.

De anmärkningar, som framkommit emot ett sådant upphäfvande äro ännu den dag i dag är fotade på de skäl, som i detta syfte anfördes af 1868 års kyrkomöte, nämligen:

att det hvarken för prästen eller församlingssvärdens kunde vara gagneligt, att för prästerskapet i allmänhet utsikter öppnades till prästerlig befordran inom ett allt för stort område, alldenstund därigenom utan tvifvel transportsökandet skulle blifva vida allmännare än nu vore händelsen;

att, då icke vore fråga om församlingarnas kallelserätt, utan om prästernas ansökningsrätt, genom rättigheten att söka prästsysslor öfver hela riket, fördelarna för prästerskapet i själfva verket icke blefve större än för närvarande, enär vid hvarje lägenhet ansökningarna, om de blefve från hela riket tillåtna, skulle blifva i samma mån talrikare;

att den viktiga kontinuiteten vid uppsikten från stiftsstyrelsernas sida öfver prästens lära och lefverne skulle i väsentlig mån rubbas och

i följd däraf samma styrelser komma att sakna den närmare personliga kännedom om prästerskapet, hvilken, genom föreskriften att vid förslags upprättande afseende skall fästas å personernas nit och försiktighet i ämbetets handhafvande, vore af så synnerlig vikt och betydelse; och slutligen, att därigenom grunden för hela den närvarande stiftsindelningen blefve rubbad och församlingarna möjligen kunde komma att till stor del betjänas af församlingslärare, hvilka vore främmande för de särskilda orternas egendomliga förhållanden.

För min del kan jag dock ej finna annat än att 1901 års lagutskotts bemötande af detta uttalande fortfarande har sin giltighet och då detta utskottsbetänkande förut varit bestämmande för Andra Kammarens enhälliga och Första Kammarens minoritets beslut i och ställning till denna fråga, tillåter jag mig att därur återgifva följande:

Hvad förstnämnda betänklighet vidkommer, bör, efter utskottets förmenande, åt densamma ej tillerkännas vidare vikt. Äfven om till en början ett borttagande af inskränknigen uti prästernas befodringsrätt skulle hafva till påföljd, att transportsökandet blefve mera allmänt än nu är fallet, skulle förhållandena helt visst af sig själfva ganska snart tillfredsställande regleras, och för öfrigt förefunnes ju intet hinder att, därest så ansåges nödigt, emot ett öfverdrifvet transportsökande vidtaga särskilda åtgärder utan att hindra prästernas befodringsrätt i allmänhet.

Beträffande invändningen, att det för prästerna ej skulle blifva någon större fördel att få ansökningsrätt inom hela riket, eftersom ansökningsarnas antal komme att i motsvarande proportion ökas, kan denna nog hafva sitt berättigande i fråga om prästerna i de uti befodringsafseende mera lyckligt lottade stiftet, men äger uppenbarligen ej någon tillämpning för sådana fall, då det egna stiftet ej erbjuder några som helst befodringsmöjligheter, och utsikten till befodran alltså har sin grund ute-slutande i rättigheten för prästman att söka beställning afven utom detta.

Att stiftstyrelserna skulle få svårare än under nuvarande förhållanden att handlägga de prästerliga befodringsärendena, må villigt erkännas, men denna omständighet kan efter utskottets mening ej vara tillfyllest att motivera en inskränkning uti prästerskapets befodringsrätt, som ej har någon motsvarighet inom öfriga grenar af statsförvaltningen. För öfrigt torde nämnda svårigheter väsentligt öferskattas. Stiftsstyrelserna äga ju vid befodringsärendenas handläggning tillgång till intyg från vederbörande stiftsstyrelse om en sökandes skicklighet och lämplighet för sitt kall, och om för något fall de upplysningar, som därigenom kunde inhämtas, vore ofullständiga och otillräckliga, torde svårighet ej möta att genom skriftväxling komplettera hvad som i ett eller annat afseende kan brista.

Hvad slutligen angår farhågan, att, därest den ifrågasatta utsträckningen af prästernas befodringsrätt genomfördes, församlingarna skulle allt som oftast utsättas för att till församlingslärare erhålla personer, hvilka voro främmande för de särskilda orternas egendomliga förhållanden, förefinnes häremot ganska verksamma garantier uti prästens eget intresse att ej blifva ställd på en plats, som ej lämpar sig för honom, samt uti församlingens profning af en sökandes lämplighet för en viss prästerlig befattning. Det torde ej behöfva befaras, att församlingarna komma att sakna den närmare kännedom om sökandens person och åskådning, som för bedömande af denna lämplighet kunde i särskilda fall erfordras.

Dessutom bör uppmärksammas, att ansökningsrätten för folk- och småskolelärare, beträffande hvilka det torde vara lika angeläget som i fråga om prästerna, att de äga kännedom om egendomligheterna i befolkningens lynne och åskådning å den ort, där de skola verka, för närvarande är utan inskränkning till vissa på förhand bestämda delar af riket, och att detta förhållande, så vidt utskottet känner, ej föranlett några olägenheter af den beskaffenhet, som senast antydts.

Slutligen förtjänar såsom en omständighet af vikt att framhållas, hurusom den i motionen föreslagna förändringen är ägnad att befordra enheten och sammanhållningen inom kyrkan och motverka uppkomsten af ensidiga riktningar därinom, hvilket förhållande, efter utskottets tanke, måste anses såsom en väsentlig fördel för kyrkan själf'.

Utom vid här ofvan angifna riksdagar har frågan om rättighet för präst att öfver hela riket söka prästsyssla, till hvilken han innehar kompetens, förekommit så tidigt som 1867, då Riksdagen den 14 maj i underdånig skrifvelse till Kungl. Maj:t uttalar den uppfattningen att begränsningen i befodringsrätten för dem, som ägna sig åt kyrkans tjänst, har länge utgjort föremål för klagan, såväl bland prästerskapet, enär en sådan begränsning icke har någon motsvarighet bland öfriga ämbetsmannakärer, som äfven inom församlingarna, hvilkas rätt och bästa bör vara utgångspunkten för lagstiftningens åtgörande i detta hänseende, att någon olägenhet af den ifrågasatta förändringen icke heller bör vara att emotse, då lämpliga föreskrifter torde kunna meddelas angående befodringsärendena och ämbetenas tillsättande; samt att önskvärdt vore, det rättigheten att söka prästsysslor öfver hela riket kunde hvarje präst medgifvas utan hänsyn till hvilket stift han tillhörde.

Klagomålen öfver anmärkta missförhållandet såväl med hänsyn till prästerskapet som församlingarna, hafva icke afstannat sedan 1867, och hvad särskildt angår det påståendet, att bland prästerskapet icke skulle finnas någon synnerlig liffig önskan att komma i åtnjutande af sådan ut-

sträckt ansökningsrätt, så har detta genom uttalanden och resolutioner vid prästmöten blifvit så tydligt emotsagdt, att ett bibehållande af en sådan uppfattning numera är otänkbar.

Sålunda behandlades vid prästmötet i Västerås år 1900 förslag om 'att stiftets kyrkomötesombud vid nästa kyrkomöte ville väcka motion därom, att prästernas ansökningsrätt måtte i likhet med folk- och småskolelärarynes utsträckas till svenska kyrkans alla församlingar'.

Detta yrkande motiverades sålunda: 'Det händer icke sällan, att flera viktiga tjänster blifva lediga nästan samtidigt i ett stift, och dessa måste då besättas med för tillfället inom stiftet tillgängliga krafter. Uppenbart är, att det vore i dylika fall en vinst för församlingarna, om de kunde få sökande från hela kyrkan. Åter inträffar, att under åratals någon lämplig plats för präst, som önskar befordran, icke blir ledig inom stiftet. Det vore ju då en fördel för prästen, att han kunde anmäla sig som sökande hos hvilket domkapitel som helst. Och svårigheten för domkapiteln att med prästernas utvidgade befordringsrätt uppsätta förslag vore ju icke större än skolrådets, som ha att mot hvarandra väga ansökningar från hela riket, och sämre kunna ju förslagen icke bli, än de med den nuvarande begränsningen till stiftet visat sig kunna vara.

Men i denna sak vore af allra största betydelse, att den isolering, hvori både prästerna och stiftet nu stå till hvarandra, upphäfdes, och prästerskapet mera kunde känna sig som en man till ökad kraft i gemensamt arbete för de många betydelsefulla uppgifter, som äro svenska kyrkan förelagda.'

Denna framställning blef af prästmötet bifallen.

Men än vidare. Vid Uppsala ärkestifts prästmöte 1902 förelågo tre motioner angående utsträckning af prästerskapets ansökningsrätt.

I en af dessa framhölls, att med ansökningsrättens utsträckning skulle följa bland annat, att de nu i de olika stiftet så olika befordringsförhållandena utjämnades. Prästlöneregeringskommitténs förslag, som i ärkestiftet föreslår indragning af 59 ordinarie tjänster och i Härnösands stift upprättandet af 51 nya ordinarie tjänster, syntes förutsätta en af stiftsgränserna oberoende ansökningsrätt, enär eljes inom dessa stift befordringsutsikterna skulle ställa sig allt för olika. Af större vikt än möjliga förbättringar i prästernas yttre villkor vore dock vinsten för vår kyrka och vårt folk, om bortfallandet af skrankorna mellan de nu befintliga slutna stiftskretsarna skulle kunna bidraga till vår kyrkas 'konsolidering' genom att närma Sveriges prästerskap till hvarandra, förmedla större enhet i åskådning och kyrklig sed och stärka känslan af samhörighet och sammanhållning, hvilket i sin mån skulle, med den centrala ställning i vårt lif,

som vår folkkyrka intar, blifva ett betydelsefullt led i tidens enande och samlande nationella arbete.

Med anledning af motionerna i frågan beslöt prästmötet uttala sig för upphäfvande af den uti § 3 mom. 1 af lagen den 26 oktober 1883 angående tillsättning af prästerliga tjänster stadgade inskränkning uti prästernas befordringsrätt.

Ett betydelsefullt faktum för denna frågas rätta bedömande torde denna omständighet få anses utgöra, att prästmötena i tvenne stift, redan vid första behandlingen af ärendet, uttala sig för en af stiftsgränserna oberoende ansökningsrätt.

Äfven om man, vid bedömande af denna fråga, ingår i närmare granskning af de utlåtanden, som kyrkolagsutskottet vid 1903 och 1908 års kyrkomöten afgifvit med anledning af väckt motion med förslag att kyrkomötet måtte i underdånig skrifvelse hemställa, att Kungl. Maj:t tacktes taga under öfvervägande, huruvida och under hvilka villkor den stadgade inskränkningen i prästernas befordringsrätt lämpligen må kunna upphävas, så finner man, att dessa skäl äro ej så tungt vägande, att man — äfven då de sammanfattas i en sats som denna: 'Ärendet har varit föremål för undersökning och ompröfning af dem, som häruti hafva största erfarenheten, och det har efter undersökningen bland dem varit en alldeles enhällig mening om omöjligheten att genomföra detta utan att omhvälfva hela den ordning, som hittills gällt rörande befordringsväsendet inom svenska kyrkan' — behöfver uppgifva det berättigade krafvet *dels* att prästerskapet, lika litet som andra ämbetsmannakärer, vid befordran ej bindas vid ett visst på förhand uppgifvet begränsadt område af vårt land; *dels* ock att församlingarna vid eventuell ledighet böra kunna påräkna sådana sökande, som för platsen i fråga kunna vara mest lämpliga.

Förhållandena i vårt samfundslif blifva nämligen numera i det ena samhället, den ena församlingen efter den andra mer och mer komplicerade, framför allt genom uppkomsten ute på landsbygden, vid stationssamhällen och annorstädes af stora industricentra med en talrik arbetarebefolkning, inom hvilken alla sociala strömningar jäsa och sjuda. Af huru oändligt stor betydelse det är, att det prästerliga ämbetet i sådan församling uppbäres af den lämpligaste mannen, en som med hänförelse, i tro och förhoppning kan upptaga och fullfölja det evangeliska och kyrkliga prediko-, själavårds- och församlingsarbetet, inses mer än väl af hvarje vår svenska folkkyrkas vän. Visar sig då, såsom understundom händt, att vid ett eller annat tillfälle, t. ex. att förslag till flere samtidigt lediga prästerliga tjänster bundit den eller dem, som nu kunnat inom eget stift ifrågakomma, den mest lämplige skulle kunna vinnas blott utanför stiftsgränsen, så är

jag fullt öfvertygad om, att hellre än att låta allt bero vid de förhållanden som nu äro rådande, hellre, säger jag, vore väl de flesta med om, att äfven om så fordrades omhvälfva hela den ordning, som hittills gällt rörande befordringsväsendet inom svenska kyrkan, än att förmena en församling förmånen att till själasörjare få den, som af de invecklade förhållandena på platsen hade, mänskligt att se, de behöfliga förutsättningarna att göra det bästa möjliga. Men hvarför skulle just hos oss sådana öfverstigliga hinder till denna reforms genomförande förefinnas?

Jo, säger 1903 års kyrkolagsutskott: 'det skulle blifva svårt om icke omöjligt att, såsom nu sker, vid upprättande af förslag taga hänsyn till de sökandes större eller mindre lämplighet i allmänhet och särskildt för den befattning, som sökes. En sådan pröfning förutsätter nämligen, att domkapitlet om de sökande äger en noggrann personlig kännedom.'

Utän att närmare inlåta mig på ett bemötande af detta uttalande, vill jag blott hänvisa till vårt grannland Finland, hvarest, genom stadgandet i finska kyrkolagen af år 1869, denna nu hos oss påkallade reform blifvit genomförd.

Den finska kyrkolagen säger härom: 'Har han', den tjänstsökande, 'i annat stift eller vid något verk, som icke under domkapitlets uppsikt lyder, tjänstgjort, inlämne ock vittnesbörd af den eller dem, som öfver hans tjänstbefattning på ämbetets vägnar tillsyn hafva.' I Finland har en präst ansökningsrätt öfver hela landet, och efter hvad som med förhållandena där förtrogna meddelat, skulle det finska prästerskapet icke vilja få tillbaka det gamla tillståndet, ty man anser det allmänt vara en fördel att hafva rätt att söka öfver hela landet.

Ej heller inom annan protestantisk kyrka i Europa finnes något dylikt tvång som stiftsbandet. Detta tvång leder ock till att vår svenska folkkyrka i verkligheten sönderfallit till lika många småkyrkor som det finnes stift. Huru häminande detta förhållande skall vara för en lifgifvande omsättning af de själavårdande krafterna och ett allsidigare utnyttjande af de olika andliga gåfvorna inses mer och mer. Till och med inom kyrkomötet har behofvet af stiftsbandets upphäfvande småningom gjort sig mera gällande. Om sålunda vid 1903 års kyrkomöte förslag om skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning af ärendet utan votering afslogs, kunde 1908 års kyrkolagsutskotts hemställan, att ifrågasatta skrifvelseförslag icke måtte till någon kyrkomötets åtgärd föranleda, ej samla mera än 28 röster, då däremot för yrkandet om skrifvelse med begäran att ansökningsrätt till ordinarie prästerlig befattning inom svenska kyrkan måtte stå öppen för hvarje därtill behörig prästman i hela riket afgäfvos ej mindre än 24 röster.

Påvisadt är äfven hurusom själavårdsarbetet inom vårt land, genom den hittills varande stagnationen i kyrkans organisations- och nydaningsarbete, är så ytterst ojämnt fördeladt, att den för afgifvande af förslag om förändringar i den kyrkliga indelningen och organisationen tillsatta kommittén föreslagit dels indragning af tillhopa ej mindre än 501 nuvarande ordinarie prästerliga tjänster och dels inrättande af ett likaledes betydande antal (297) nya sådana tjänster å orter, där sådant ansetts behöfligt, förnämligast i den nordligare hälften af landet.

'Man må', säger därför en ledamot i 1908 års kyrkomöte, »med skäl fråga sig, huru dessa nya prästerliga tjänster, då inom en icke allt för aflägsen framtid de komma till stånd, skola kunna förses med innehafvare, därest icke stiftsbandet löses. Man må ytterligare undra, huru det skall gå med det extra ordinarie prästerskapets befordran i stift sådana som Uppsala, Linköping, Skara, Strängnäs, Växjö, Kalmar och Visby stift, hvarest enligt prästlöneregleringskommitténs förslag skola indragas respektive 59, 72, 51, 33, 33, 19 och 11 prästerliga beställningar, *utan att några nya sådana föreslagits i stället*. Om icke ansökningsrätten lämnas öppen, måste ovillkorligen inträffa en stagnation, som, låt vara att den allmänna omregleringen icke kan komma att på en gång genomföras, må kunna, såsom tidsförhållandena gestalta sig, blifva rätt ödesdiger och i alla händelser ytterst bekymmersam för kyrkan.'

De formella betänkligheter, som mot detta förslag kunna anföras och de möjliga rubbningar i denna lags detaljbestämmelser, som däraf kunna föranledas, hafva ej förbisetts. Jag tillåter mig därför anhålla att vederbörande utskott måtte formulera de ändringar i detta lagförslag, som af min motion kunna föranledas.

På grund af hvad jag sålunda anført, får jag vördsamt hemställa, att Riksdagen vid antagande af Kungl. Maj:ts förslag till lag angående tillsättande af prästerliga tjänster behagade besluta sådan ändring i förslaget, att ansökningsrätt till ordinarie prästerlig befattning inom svenska kyrkan måtte stå öppen för hvarje därtill behörig prästman i hela riket.»

I de omhandlade motionerna äro på ett uttömmande sätt angifna skälen för stiftsbandets borttagande, och herr Fornander meddelar i sin motion jämväl hvad som pläгат anföras till stöd för att den s. k. indigenatsrätten bör i regel bibehållas. Något väsentligt bidrag härutöfver till belysning af det omtvistade spörsmålet är utskottet ej i tillfälle att meddela.

Ehuru enligt utskottets åsikt ganska vägande skäl blifvit anförda för ett upphäfvande af stiftsbandet, har utskottet dock ej kunnat öfvertygas därom, att en sådan åtgärd skulle blifva till gagn vare sig för präster-

Utskottet.

skapet eller församlingarna. Utskottet anser sig därför icke böra med sitt förord understödja någondera af motionerna.

§ 10 mom 1.

*Motion af
herr C. A.
Sjöcrona.*

Ändring i nämnda moment föreslås af herr C. A. Sjöcrona inom Första Kammaren uti hans så lydande motion, n:o 45:

»Vid 1908 års kyrkomöte föreslog enskild motionär, att kyrkomötet ville ingå till Kungl. Maj:t med underdånig anhållan, att § 10 mom. 1 af lag angående tillsättning af prästerliga tjänster den 26 oktober 1883 måtte erhålla sådan ändrad lydelse, att prästman berättigas till tjänstårsberäkning för första tjänståret, i händelse han blifvit efter fyllda 22 år prästvigd.

Kyrkolagsutskottet anförde uti sitt häröfver afgifna betänkande, att det icke kunde vara med rättvisan öfverensstämmande, att rätten till tjänstårs beräkning skulle inträda vid en senare tidpunkt än den, vid hvilken en person börjat tjänstgöra, och så vore ej heller i allmänhet fallet. Med afseende å prästerliga tjänster liksom å lärarebefattningar vid de allmänna läroverken och folkskoleseminarierna gällde dock i detta afseende, på sätt i motionen framstälts, en annan regel. Men för bibehållande af ett sådant undantagsförhållande torde icke något skäl kunna anföras. Motionären hade föreslagit den ändring uti bestämmelsen i § 10 mom. 1 af lagen angående tillsättning af prästerliga tjänster den 26 oktober 1883, att präst skulle få räkna tjänstår efter fyllda 22 år. Att denna åldersgräns valts berodde därpå, att Kungl. Maj:t plägat i dispensväg medgifva prästvigning för därtill i öfrigt väl förtjänt person, sedan han uppnått 22 års ålder, ehuru för prästvignings erhållande i regel fordrades uppnådda 23 år. Då det kunde ifrågakomma, att sådant tillstånd beviljades person, som ej ens uppnått sitt tjuguandra lefnadsår, samt för sådant fall skäl icke torde förefinnas för att icke denne skulle åtnjuta tjänstårsberäkning från prästvigningen, kunde finnas anledning att ur berörda § och moment låta hvarje bestämmelse om åldersgräns i ifrågavarande hänseende utgå, men då utskottet icke ansåge sig befogadt att i anledning af den ifrågavarande motionen framställa förslag af sådant innehåll, hemställde utskottet,

att kyrkomötet i anledning af motionen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t i underdånighet anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga erforderlig åtgärd för att § 10 mom. 1 af lagen angående tillsättning af prästerliga tjänster den 26 oktober 1883 måtte få följande af kyrkomötet för dess del godkända lydelse: 'Tjänsteålder skall, lika för ordinarie och extra ordinarie befattning, räknas efter tjänstgöringstid; dock att, då sökande för

sjukdom eller teologiska studiers idkande eller profs afläggande eller för fullgörande af offentligt uppdrag eller af annan därmed jämförlig anledning fått åtnjuta tjänstledighet, den tid icke må vid tjänstårsberäkningen afdragas. För tjänstgöring före fyllda tjugutvå år må tjänstår icke beräknas, ej heller för mer än en tjänstebefattning, där sökanden flera sådana samtidigt bestridt.'

Denna hemställan bifölls af kyrkomötet, som den 15 oktober 1908 aflät underdånig skrifvelse i ämnet.

Genom proposition den 31 december 1908 har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att antaga vidfogadt förslag till lag om tillsättning af prästerliga tjänster. Likasom den nu gällande lagen behandlar detta förslag uti § 10 frågan om tjänstårs beräkning och mom. 1 öfverensstämmer med samma mom. i den gällande lagen. Föreskriften om fyllda tjugutre år såsom den åldersgräns, från hvilken tjänstår må beräknas, är således uti berörda lagförslag bibehållen, hvilket torde bero däraf, att förslag i ämnet var upprättadt och till högsta domstolens yttrande öfverlämnadt, innan ännu kyrkomötet fattat sitt omförmälda beslut.

Skall emellertid ny lag utfärdas, torde därvid böra tagas hänsyn till den åsikt, som inom kyrkomötet i berörda hänseende gjort sig gällande.

Därför tillåter jag mig, under åberopande af kyrkolagsutskottets betänkande och kyrkomötets förutnämnda skrifvelse, härigenom vördsamt föreslå, att Riksdagen måtte besluta, att § 10 mom. 1 uti den af Kungl. Maj:t föreslagna lag angående tillsättning af prästerliga tjänster skall hafva följande lydelse:

Tjänsteålder skall, lika för ordinarie och extra ordinarie befattning, räknas efter tjänstgöringstid; dock att, då någon för sjukdom eller för teologiska studiers idkande eller profs afläggande eller för fullgörande af offentligt uppdrag eller af annan därmed jämförlig anledning fått åtnjuta tjänstledighet, den tid icke må vid tjänstårsberäkningen afdragas. Tjänstår må icke beräknas för mer än en tjänstebefattning, där någon flera sådana samtidigt bestridt. Konungen äge i särskilda fall medgifva, att prästerlig verksamhet, som ej utöfvats inom svenska kyrkan, men är med tjänstgöring i samma kyrka jämförlig, må i fråga om tjänstårsberäkning helt eller delvis tillgodoräknas.»

På de af motionären anförda skälen har utskottet ändrat förevarande moment till den af honom föreslagna lydelsen. *Utskottet.*

§ 13 mom. 2.

Skall församling inför kyrkostämmans ordförande höras öfver ofullständigt förslag till komministers- eller kapellpredikantstjänst, torde, för undvikande af onödigt uppskof, röstlängd böra dessförinnan vara upprättad, på det att, för den händelse omröstning i frågan begäres, röstlängden må, där hinder eljest icke möter, omedelbart kunna justeras inför kyrkostämmans ordförande. Vid röstlängdens upprättande och justering skola naturligtvis stadgandena i § 27 i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

I öfverensstämmelse härmed har lydelsen af momentet jämkats.

§ 17.

Därest ledig prästerlig tjänst omfattar flera församlingar, synes det lämpligt, att domkapitlet alltid bestämmer, i hvilken kyrka prof skall afläggas. Skyldig hänsyn till den församling, där den blifvande tjänsteinnehafvaren skall få sin hufvudsakliga verksamhet, lärer fordra, att profvet afläggas i samma församlings kyrka. Jämkning af ordalagen har med anledning häraf vidtagits.

Det torde ligga i sakens natur, att valet bör företagas inom den församling, där profvet blifvit aflagdt.

§ 26 mom. 1 och 4.

Förslag till ändring i bestämmelserna om rösträtt vid prästval hafva framlagts af herr P. Sörensson inom Första Kammaren och af herr A. Schotte inom Andra Kammaren uti de af dem väckta motionerna.

*Motion af
herr P. Sö-
rensson.*

I sin motion, n:o 48, anför herr P. Sörensson följande:

»Kungl. Maj:ts nådiga proposition n:o 12 med förslag till lag angående tillsättning af prästerliga tjänster innehåller åtskilliga bestämmelser, som kunna leda till förenkling i förfarandet vid sådan tillsättning och till förbättring i fråga om den yttre proceduren för denna. Det egentliga syftet med det framlagda lagförslaget har väl dock varit att vinna en mera tidsenlig och rättvis befodringsordning för svenska kyrkans präster. Bland dessa torde den uppfattning vara alldeles enstämmig, att i fråga om dem ej kan sägas, att de vinna befodran efter förtjänst och skicklighet. Missmodet häröfver har gifvit sig mångfaldiga och mycket betecknande uttryck. Bland dessa må endast erinras därom, att till Kungl. Maj:t inlämnats en af femhundra prästmän undertecknad petition, i hvilken anhålles om 'sådan förslag till lag angående tillsättning af prästerliga tjänster, som bestämdt skiljer sig från det, som af nu senast utsedda kommitterade framlagts och hvars upphöjande till lag otvifvelaktigt skulle vålla stor ofärd

— skiljer sig därigenom, att det bygges på helt andra hufvudgrunder, nämligen dessa: 1:o) att prof, fjärdemanskallelse och val bortfalla; 2:o) att prästerlig tjänst sökes hos domkapitlet, hvarefter biskop och domkapitel på objektiva grunder uppsätta tre af de sökande på förslag och afgifva förord för dem, hvarefter Kungl. Maj:t utnämner.'

Att till det missmod, som ligger till grund för denna petition, finnas mycket giltiga grunder torde ingen med sakkunskap i denna fråga kunna neka, äfven om man å andra sidan måste känna sig mycket tveksam om att önska framgång åt petitionärernas anhållan, ja vara viss om, att denna hvarken kan eller bör vinna framgång.

Vid sin befordran är en svenska kyrkans präst så godt som helt beroende af det sätt, hvarpå rösterna vid valet utfallit. Visserligen finnes en och annan garanti mot de många missbruk, som framkommit vid begagnandet af rösträtten vid prästval, men hvarje sådan garanti har i verkligheten visat sig vara mycket litet effektiv.

Den, som har någon erfarenhet af huru det tillgår vid prästval, vet, att härvid ofta visst icke prästens skicklighet och förtjänst äro det bestämmande, utan att mycket ofta tillfälligheter och stundom ännu sämre omständigheter bli afgörande. Omöjligt är, att detta ej skulle öfva ett dåligt inflytande på prästerskapet och så äfven på församlingslivet.

Äfven om det måste erkännas, att den kungl. propositionen röjer en önskan att råda bot mot de svåraste bland de sålunda öfverklagade missförhållandena och äfven om en och annan bestämmelse i det framlagda lagförslaget verkligen kan komma att verka i denna riktning, är det dock min öfvertygelse, att i tillämpningen af den föreslagna lagen svenska kyrkans prästers befordran ännu mera än hittills skall blifva beroende på utgången af röstningen vid prästvalet. Ej underligt därför, om prästerskapet skulle hysa stora betänkligheter mot det föreliggande förslagets upphöjande till lag. Jag känner mig dock ej uppfordrad till att hemställa om afslag å den kungl. propositionen. Däremot anser jag mig böra föreslå ändring af ett par lagförslagets bestämmelser, som, enligt min mening, äro ägnade att framkalla de allra största missbruken af rösträtten och mera än några andra skola medföra, att rättvisa ej blir medbestämmande vid prästers befordran. Jag syftar först på § 26 mom. 4. Jag medgifver gärna, att åt den s. k. personlighetsprincipen bör gifvas en vidsträckt omfattning vid prästval, men jag vågar dock anse, att också hänsyn bör tagas till andra synpunkter, som kunna motivera en graderad röstskala. Och särskildt synes det böra undvikas, att, och detta ofta i de största församlingarna, tillsättningen af präster helt utlämnas åt skaror, som visa uppenbar fientlighet mot kristen tro och ordning.

Om med den begränsning af den kommunala rösträtten, hvarom villkorligt beslut fattats, åt de på kyrkostämman röstberättigade medgäfvos samma rösträtt vid prästval som i kyrkostämman, och om åt dem, som enligt lagförslaget § 26 mom. 1 skola äga rösträtt vid prästval, ändock de ej äro berättigade att deltaga i kyrkostämmans öfverläggningar och beslut, gäfvos hvardera en röst, så synes både tillräckligt utrymme lämnas åt den s. k. personlighetsprincipen och någon, om än ringa, garanti vara gifven mot de svåraste vådorna af missbrukad rösträtt.

Äfven i en annan punkt af den kungl. propositionen torde en ändring vara behöflig. I lagförslaget, sådant det förelades till pröfning af högsta domstolen, § 28 mom. 2 hette det: 'Ej må dock församling kunna begära fjärde profpredikant, utan att minst tjugu röstberättigade biträda förslaget härom och förena sig om samma präst. Hafva minst trehundra röstberättigade bifallit förslaget och om samma präst förenat sig, då är, där öfriga ofvan angifna villkor blifvit uppfyllda, denna till fjärde profpredikant begärd, ändå att en fjärdedel af samtliga i den justerade valängden upptagna röstberättigade uppgår till mer än trehundra.' Dessa minimisiffror 20 och 300 voro valda med hänsyn till deras antal, som enligt lagförslaget tänktes skola hafva rösträtt. Men i det lagförslag, som förelagts Riksdagen, har deras antal ökats, antagligen nära nog fördubblats, därigenom att rösträtt tilldelats äfven åt hustru till röstberättigad. En konsekvens af denna förändring i § 26 mom. 1 är, att i § 28 mom. 1 siffrorna 20 och 300 böra höjas i proportion af det ökade antalet röstägande, en åsikt, som också uttalats af högsta domstolen (sid. 67 i prop.). Jag föreslår, att tjugu ändras till trettiofem och trehundra till femhundra.

Under anhållan, att lagutskottet ville, om så skulle anses nödvändigt, vidtaga de öfriga ändringar i lagförslaget, som kunna motiveras af bifall till hvad jag nu föreslår samt åt mina förslag gifva den bättre formulering, som befinnes vara önskvärd, har jag härmed äran föreslå följande förändringar i den berörda kungl. propositionen:

a) att § 26 mom. 4 måtte erhålla denna lydelse: Röstberättigad, som äger rätt att deltaga i kyrkostämmans öfverläggningar och beslut, äge vid prästval samma rösträtt som vid besluts fattande i kyrkostämman. Hustru, som enligt mom. 1 är röstberättigad, äfven om hon icke är berättigad att deltaga i kyrkostämmans öfverläggningar och beslut, äge en röst;

b) samt att § 28 mom. 1 'tjugu' förändras till 'trettiofem' och 'trehundra' förändras till 'femhundra'.

Herr A. Schottes motion, n:r 186, har följande lydelse:

*Motion af
herr A.
Schotte.*

»I 26 § i det genom Kungl. Maj:ts proposition den 31 december 1908 till Riksdagen framlagda förslaget till lag angående tillsättning af prästerliga tjänster hafva upptagits bestämmelser om rösträtt vid prästval, enligt hvilka rösträtten i allmänhet gjorts beroende af rätten att deltaga i kyrkostämmas öfverläggningar och beslut.

Vid granskning af det till högsta domstolen remitterade förslaget, hemställde högsta domstolens flertal, att rösträtt vid prästval, med viss närmare angifven inskränkning, skulle tillerkännas en hvar i församlingen mantalsskrifven välfräjdad man eller kvinna från och med kalenderåret näst efter det, hvarunder han eller hon uppnått 21 års ålder.

Till stöd för sin nämnda hemställan anförde högsta domstolens flertal hufvudsakligen följande: 'Ej heller torde de skäl, som, när det gäller rätt att deltaga i kommunens allmänna angelägenheter, med fog kunna anföras till stöd för denna rätts begränsande till kommunens skattepliktiga medlemmar, äga tillämpning i afseende å val af präst, utan synes dylik skillnad mellan fattiga och bättre ställda här utan våda kunna bortfalla. En särskild anledning till dess afskaffande torde jämväl ligga i det sannolikt snart förestående införandet af allmän politisk rösträtt för män. Kommer en dylik reform till stånd, torde en på förmögenhetsförhållanden grundad begränsning af rösträtten vid prästval alltmera komma att framstå som oberättigad.'

Gentemot den af högsta domstolens flertal sålunda uttalade mening har föredragande departementschefen hufvudsakligen åberopat, att det i stort sedt hos flertalet af dem som icke ägde att i allmänhet taga del i vården af kyrkans angelägenheter inom församlingen, knappast kunde förväntas det kyrkliga sinne och det omdöme i hithörande ting, hvilka vore önskvärda hos dem, som skulle välja präst.

För min del kan jag icke biträda denna uppfattning. Ett omdöme, huruvida 'kyrkligt sinne' finnes eller ej finnes hos en människa eller en grupp af människor, blir alltid vanskligt, alldeles oafsedt de olika meningar, som kunna inläggas i själfva orden 'kyrkligt sinne'. Att mäta det kyrkliga sinnets förefintlighet efter bevillningskronor och fyrk är ingalunda tilltalande och i och för sig ej heller berättigadt. Och anser man, att 'kyrkligt sinne' är något af värde och således bör vinna så stor utbredning bland folket som möjligt, lär det vara en oriktig väg att från prästval utesluta en stor grupp människor. Deras kyrkliga sinne och intressen uppammas eller fördjupas sannerligen ej därmed, under det däremot så kan vara möjligt, om de erhålla medinflytande på valet af församlingens prästerskap.

Det måste vara principiellt riktigt och berättigadt att framför allt vid förevarande val personlighetsprincipen får komma till största möjliga rätt. De sociala intressenas och den sociala förståelsens utbredning hos prästerskapet i allmänhet är en god och eftersträfvansvärd sak, som kan bli af betydelse för samhällsutvecklingen. Dessa intressen och denna förståelse kunna ej bli lidande genom den vidsträcktast möjliga valrätt till prästerliga tjänster, snarare tvärtom.

På grund af hvad sålunda anförts, får jag vördsamt hemställa, att Riksdagen med ändring af Kungl. Maj:ts förslag i § 26 i förslaget till lag angående tillsättning af prästerliga tjänster i hvad därigenom valrätten i allmänhet gjorts beroende af att den röstande äger att i kyrkostämmas beslut och öfverläggningar deltaga, måtte med anslutning till den mening, som uttalats af högsta domstolens flertal, i förevarande del antaga bestämmelser, hvarigenom rätten att deltaga i prästval kommer att såsom regel tillerkännas en hvar i församlingen mantalsskrifven välfräjdad man och kvinna från och med kalenderåret näst efter det, hvarunder han eller hon uppnått 21 års ålder;

Och torde vederbörande utskott, därest den af mig gjorda hemställan biträdades, föreslå därpå påkallad omredigering af förevarande lagparagraf jämte de andra bestämmelser i lagen som tilläfventyrs bero af en sådan ändring.»

Utskottet.

Då Kungl. Maj:ts förslag, enligt hvilket rösträtten vid prästval skall fortfarande såsom hittills bero af rösträtt å kyrkostämma, men hvarje röstande äga allenast en röst, synes utskottet efter nuvarande förhållanden väl afvägdt, kan utskottet — som beträffande motiveringen för Kungl. Maj:ts proposition i denna del tillåter sig hänvisa till föredragande departementschefens ofvan återgifna yttrande härutinnan — ej biträda vare sig herr Sörenssons förslag, att röstberäkningen vid prästval skulle följa den kommunala röstberäkningen, eller herr Schottes yrkande om personlighetsprincipens ytterligare genomförande vid omförmälda val.

Mom. 3.

I syfte att vinna ändring uti det här införda stadgandet, att röst rätt ej må utöfvas af annan än den, som personligen inställt sig vid valtillfället, hafva motioner väckts af herrar C. L. Olausson och D. Persson i Tällberg inom Andra Kamman.

Herr C. L. Olausson anför i sin motion, n:o 184, följande:

*Motion af
herr C. L.
Olausson.*

»Uti Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen med förslag till lag angående tillsättning af prästerliga tjänster föreslås i § 26 mom. 3: 'Röst-rätt må ej utöfvas af annan än den, som personligen infinner sig vid valtillfället'.

Ehuru jag fullkomligt uppskattar syftet med detta stadgande, nämligen förhindrande af obehörig agitation vid prästvalen, hvilken ofta uppkommer vid val, då röstning med fullmakt är tillåten, så anser jag dock en ändring i nämnda bestämmelse nödvändig. Med nu föreslagen lydelse skulle nämligen många, som på grund af sitt yrke äro tvungna att vistas långt borta från hemmet, äro sjuka, innehafva allmänt uppdrag etc., förlora sitt medbestämmande vid ett så viktigt val som val af präst i församlingen. I synnerhet gäller detta våra fiskare och sjömän, som ofta under stora delar af året vistas på aflägsna orter. I Bohusläns skärgård inträffar ofta, att hela kapellförsamlingars manliga befolknings stora flertal under rätt lång tid af året befinner sig långt bort från sin församling. Med all sannolikhet vore det omöjligt för dessa fiskare, icke minst af ekonomiska skäl, att afpassa sitt arbete så, att de kunde vara hemma och personligen rösta vid valtillfället, liksom det ej heller torde låta sig göra att anordna valdagen med hänsyn till huruvida alla fiskare kunna delta. Den personliga inställelsen kunde därför komma att medföra, att ett ringa fåtal tillsatte en präst, som den stora majoriteten icke önskade vald.

Därest hustru ägde rättighet att utom sin egen äfven få utöfva sin frånvarande mans rösträtt, vore i realiteten flera af här nämnda olägenheter afhjälpta. Men dels hade ogifta, vid valtillfället frånvarande personer fortfarande ingen möjlighet till deltagande i valet, dels torde ej alltid man och hustru vilja afgifva sin röst på samma kandidat, hvilka skäl jämte flera andra tala för en annan anordning. Bäst och säkrast garanterades vid valtillfället frånvarande personer sin rösträtt, därest lagen angående tillsättning af prästerliga tjänster innehölle en bestämmelse, att den, som kan styrka, att han på grund af sjukdom, allmänt åliggande, tjänst eller yrke är förhindrad personligen utöfva sin rösträtt, finge utöfva denna genom till annan person öfverlåten fullmakt. En dylik bestämmelse kan ej heller lämna rum för otillbörlig agitation, hvarför det syftemål, som åsyftats med den personliga inställelsen, icke bör kunna anses försummadt.

Vördsamt hemställande till vederbörande utskott, att, därest det anser syftet med denna motion beaktansvärdt, det måtte formulera nödiga ändringar i här bemälda lagförslag, vill jag därför föreslå,

att Riksdagen måtte för sin del besluta en sådan ändring i § 26 af Kungl. Maj:ts förslag till lag angående tillsättning af prästerliga tjänster, att den, som vid valtillfället kan styrka, att han på grund af sjukdom, allmänt åliggande, tjänst eller yrke är förhindrad personligen utöfva sin rösträtt, måtte genom fullmakt, ställd till viss person, äga att öfverlåta sin rösträtt till annan röstberättigad. Dock att ingen må utöfva rösträtt genom fullmakt för mera än en röstberättigad.»

*Motion af
herr D. Pers-
son.*

Den af herr *D. Persson* i Tällberg väckta motionen, n:o 244, lyder sålunda:

»Enligt § 26 i Kungl. Maj:ts proposition n:o 12 med förslag till lag angående tillsättning af prästerliga tjänster, skulle de vid prästval röstberättigade beröfvas den nuvarande rätten att få utöfva rösträtt genom fullmakt.

Då jag anser detta stadgande vara ägnadt att medföra afsevärda svårigheter särskildt inom vidsträckta församlingar att utöfva rösträtt vid prästval och sålunda måste betraktas såsom en reform bakåt, får jag vördsam samt hemställa, att Riksdagen måtte besluta sådan ändring af § 26 i ofvanbemälda lagförslag, att vid prästval röstberättigad person i enlighet med nu gällande lag må äga att genom fullmakt på annan röstberättigad öfverlåta utöfning af sin rösträtt.

Och torde vederbörande utskott formulera däraf påkallad ändring af förevarande lagparagraf jämte de ändringar i lagen, som tilläfventyrs blifva erforderliga på grund af denna paragrafs ändring.»

Utskottet.

Beträffande frågan huruvida och under hvilka villkor rösträtt vid prästval må utöfvas genom fullmakt uttalar sig prästvalskommittén (sid. 159—160) på följande sätt:

»Att gällande bestämmelser i detta ämne lätt gifva anledning till beklagliga missbruk synes vara en på många håll vunnen erfarenhet, och det torde därför allmänt erkännas, att den nu medgifna rätten att rösta genom ombud bör inskränkas. Särskildt om hvarje röstägande blott får en röst, förefaller det då riktigast att uppställa den vid politiska val redan länge tillämpade regeln, att rösträtt får utöfvas endast personligen. Från denna regel torde dock böra göras undantag för det fall, att en röstberättigad är af styrkt sjukdom förhindrad att tillstädeskomma vid valet, ett undantag som är påkalladt af billighetsskäl och som jämväl väcker mindre betänklighet än andra ur den synpunkt, att det egentligen icke gifver valförrättaren någon pröfningsrätt. Det skulle kunna ifrågasättas, om ej röst-

rätt borde få utöfvas utan personlig inställelse äfven eljest, då röstägare vore af laga förfall hindrad att tillstädeskomma vid valet. Beträffande riksdagsmannaval väcktes förslag i sådant syfte senast i en motion vid 1906 års riksdag. Konstitutionsutskottet, i däröfver afgifvet yttrande, ville icke bestrida, att det ur billighetssynpunkt kunde vara önskvärdt, att åt vissa klasser af valberättigade, hvilka genom sitt yrke eller sin tjänst i regel vore förhindrade att vid riksdagsmannaval iakttaga personlig inställelse, bereddes tillfälle att afgifva sin röst medelst valsedelns insändande till valförrättaren. Men då ett medgifvande att på detta sätt utöfva valrätt, till följd af uppkommande frågor såväl om anmäldt laga förfalls giltighet som ock huruvida formerna för röstsedelns insändande vore behörigen iakttagna, otvifvelaktigt skulle förorsaka betydande svårigheter vid valen äfvensom leda till ett ökad antal besvär öfver val, och då utredning icke förebragts, huruvida dessa svårigheter kunde på ett tillfredsställande sätt undanröjas, afstyrkte utskottet förslaget, hvilket ej heller blef af riksdagen antaget. Frågan har alltså, på grund af de med densamma förenade svårigheter, ännu ej vunnit sin lösning på det politiska området, och vid sådant förhållande synes det ej vara skäl att här närmare inlåta sig på densamma — — — — —.»

Äfven departementschefen har särskildt uttalat sig i förevarande ämne, såsom framgår af följande utdrag ur hans yttrande till statsrådsprotokollet den 20 mars 1908 (sid. 35):

»Att den nu medgifna befogenheten att utöfva rösträtt genom ombud icke bör lämnas orubbad har allmänt erkänts, men angående det framlagda förslaget till dess begränsning hafva meningarna varit delade. I några yttranden har gjorts hemställan om att rösträtt skall få utöfvas genom ombud vid hvarje laga förfall eller åtminstone vid vissa särskildt angifna förhinder utom det i kommittéförslaget upptagna. Å andra sidan hafva ett domkapitel och allmänna svenska prästföreningens centralstyrelse hemställt, att grundsatsen om rösträttens personliga utöfning skall genomföras fullständigt, så att inga fullmakter få förekomma vid prästval. Den sistnämnda ståndpunkten synes mig vara den, för hvilken öfvervägande skäl tala. Så snart något undantag från regeln medgifves, uppstår svårighet att draga gränsen mellan sådant förfall, som bör eller icke bör godkännas. Att den uppräknade laga förfall, som förekommer i kap. 12 § 1 rättegångsbalken, icke är lämplig för nu ifrågavarande ändamål torde lätt inses. För tryggande af de väljandes frihet och själfständighet vid valrättens utöfvande är ju af synnerlig vikt, att deras röster ej få afgifvas genom ombud, och vid politiska val torde det därför allmänt betraktas såsom en omöjlighet att låta en fullmäktig rösta

i hufvudmannens ställe, om än det stundom blifvit ifrågasatt, att frånvarande röstberättigade under vissa förutsättningar skulle äga att insända sina valsedlar till valförrättaren. En liknande uppfattning synes äfven vid prästval äga berättigande. Att iakttaga personlig inställelse blir också för många lättare än hittills, om, i enlighet med hvad kommittén föreslagit, prästval ej längre komma att förrättas efter upprop, utan hvar och en äger aflämna sin röstsedel vid den tid under valet, som är för honom lämpligast.»

Utskottet.

Utskottet, som i allo ansluter sig till hvad departementschefen sålunda anfört, kan ej med sitt förord understödja någondera af föreliggande motioner.

§ 28 mom. 1.

*Motion af
herr P. Sö-
rensson.*

Uti sin vid § 26 mom. 1 och 4 fullständigt återgifna motion, n:o 48, anför herr P. Sörensson, bland annat:

»Om med den begränsning af den kommunala rösträtten, hvarom villkorligt beslut fattats, åt de på kyrkostämman röstberättigade medgäfves samma rösträtt vid prästval som i kyrkostämman, och om åt dem, som enligt lagförslaget § 26 mom. 1 skola äga rösträtt vid prästval, ändock de ej äro berättigade att deltaga i kyrkostämmas öfverläggningar och beslut, gäfves hvardera en röst, så synes både tillräckligt utrymme lämnas åt den s. k. personlighetsprincipen och någon, om än ringa, garanti vara gifven mot de svåraste vådorna af missbrukad rösträtt.

Äfven i en annan punkt af den kungl. propositionen torde en ändring vara behöflig. I lagförslaget, sådant det förelades till pröfning af högsta domstolen, § 28 mom. 2 hette det: 'Ej må dock församling kunna begära fjärde profpredikant, utan att minst tjugu röstberättigade biträda förslaget härom och förena sig om samma präst. Hafva minst trehundra röstberättigade bifallit förslaget och om samma präst förenat sig, då är, där öfriga ofvan angifna villkor blifvit uppfyllda, denna till fjärde profpredikant begärd, ändå att en fjärdedel af samtliga i den justerade val längden upptagna röstberättigade uppgår till mer än trehundra.' Dessa minimisiffror 20 och 300 voro valda med hänsyn till deras antal, som enligt lagförslaget tänktes skola hafva rösträtt. Men i det lagförslag, som förelagts Riksdagen, har deras antal ökats, antagligen nära nog fördubblats, därigenom att rösträtt tilldelats äfven åt hustru till röstberättigad. En konsekvens af denna förändring i § 26 mom. 1 är, att i § 28 mom. 1 siffrorna 20 och 300 böra höjas i proportion af det ökade antalet röstägande, en åsikt, som också uttalats af högsta domstolen (sid. 67 i prop.). Jag föreslår, att tjugu ändras till trettiofem och trehundra till femhundra.»

Med hänsyn till rösträttsutvidgningen enligt Kungl. Maj:ts proposition, jämförd med det inom justitiedepartementet först utarbetade förslaget, kunde måhända, såsom motionären framhållit, anledning hafva förefunnits att höja de rösttal, som på grund af propositionen skola vara uppnådda, för att beslut om fjärde profpredikants kallande må anses åvägabragt, nämligen antingen minst 300 röster eller röster uppgående till minst en fjärdedel af samtliga i den justerade vallängden upptagna röstberättigade, dock alltid minst 20 röster. Utskottet finner emellertid ej anledning att tillstyrka bifall till herr Sörenssons motion i nu omhandlade del, helst, i ett fall som detta, en viss godtycklighet måste vidlåda hvarje kvantitativ bestämning. Utskottet.

I den punkt af paragrafen, som börjar med orden »Därest vid sådan omröstning», har uttrycket »utgör minst», där detta uttryck första gången förekommer, utbytt mot »ej understiger».

§ 41 mom. 1 och 2.

Det har synts utskottet skäligt, att i den mån såsom villkor för ett bindande församlingsval — uti det fall, som afses i mom. 1 — bör uppställas den fordran, att en viss kvotdel af de röstberättigade skall hafva deltagit i omröstningen, fordran på minst en tredjedel blefve något mildrad, hvarför en tredjedel utbytt mot en femtedel.

En liknande ändring har vidtagits äfven beträffande mom. 2.

§ 42.

Utskottet, som delar det af högsta domstolen uttalade tvifvelsmålet angående ändamålsenligheten af det föreslagna stadgandet om skyldighet för biskopen — eller tilläfventyrs någon annan, då biskopen är förhindrad eller biskopsämbetet ledigt — att afgifva officiellt utlåtande rörande utnämningen, har uteslutit hvad paragrafen härom innehåller.

§ 43.

Väl synes det utskottet lämpligt, att extra ansökningsrätt till kyrkoherdetjänster fortfarande varder förbunden med vissa klasser af befattningar, samt att Konungen fortfarande skall hafva befogenhet att utdela extra ansökningsrätt såsom en personlig förmån åt präster, som i sin verksamhet i kyrkans tjänst utmärkt sig genom vetenskapliga förtjänster eller på annat sätt. Men utskottet anser stadgandena härom vara af den

vikt, att de böra hafva kyrkolags natur, hvarför utskottet i förevarande paragraf inarbetat bestämmelser liknande dem, som sammanfattats i det af prästvalskommittén framlagda förslaget till kungörelse om rätt för vissa prästmän att utom förslag hos Konungen söka kyrkoherdetjänster.

§ 44.

Domkapitels beslut i fråga om tillsättning af prästerlig tjänst synes alltid böra kungöras genom anslag och besvärstiden räknas från den dag, då beslutet sålunda kungjordes. I angifvet syfte har lydelsen af paragrafen jämkats.

*Utskottets
hemställan.*

På grund af hvad utskottet nu anfört, får utskottet hemställa,

att Riksdagen må — med förklarande att Kungl. Maj:ts förslag till lag angående tillsättning af prästerliga tjänster icke kunnat oförändradt bifallas — i anledning af Kungl. Maj:ts förevarande proposition samt med bifall till herr *C. A. Sjöcronas* motion, n:o 45, men med afslag å herr *P. Sörenssons* motion, n:o 48, herr *A. J. Hagströms* motion, n:o 34, herr *C. L. Olaussons* motion, n:o 184, herr *A. Schottes* motion, n:o 186, herr *A. Fornanders* motion, n:o 187, samt herr *D. Perssons* i Tällberg motion, n:o 244, för sin del antaga följande förslag till:

Lag

angående tillsättning af prästerliga tjänster.

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

Med upphäfvande af lagen den 26 oktober 1883 angående tillsättning af prästerliga tjänster samt af hvad kyrkolag med därtill hörande författningar i öfrigt innehåller stridande mot nedanstående bestämmelser förordnas som följer:

§ 1.

1. Har ordinarie prästerlig tjänst blifvit ledig, skall, där ej annorlunda stadgadt är, det domkapitel, under hvilket tjänsten lyder, ofördröjligen genom offentligt anslag kungöra densamma till ansökning ledig, med utsättande af den tid, inom hvilken ansökningarna skola vara ingifna. Då ansökningsrätt till tjänsten står öppen för hela rikets prästerskap, skall domkapitlet tillika låta införa tillkännagifvande om ledigheten i allmänna tidningarna.

2. Hvad i afseende på ansökningstid samt ansökningshandlingar och deras inlämnande bör iakttagas, därom förordnar Konungen.

§ 2.

Sedan ansökningstid gått till ända, skall domkapitlet så snart ske kan och senast inom trettio dagar företaga de ingifna ansökningarna till granskning, pröfva de sökandes behörighet och uppgöra förslag till tjänstens besättande.

§ 3.

1. Till prästerlig tjänst njute präst befodringsrätt endast inom det stift, han tillhör, där han icke, efter ty i § 28 sägs, varder af församling

*Kungl. Maj:ts förslag:**Utskottets förslag:*

i annat stift kallad till fjärde profpredikant eller eljest enligt denna lag äger vidsträcktare rätt eller ock sådan rätt är honom särskildt af Konungen meddelad.

2. Befordringsrätt till domprostbefattning samt till prästerlig tjänst i Stockholm skall stå öppen för hela rikets prästerskap.

3. Präst, som tillhör Härnösands eller Luleå stift, skall äga befordringsrätt inom båda dessa stift.

§ 4.

Är präst till ämbetsutöfning obehörig, må han ej på förslag uppföras eller eljest till prästerlig befordran komma i fråga.

§ 5.

På förslag till prästerlig tjänst må ej uppföras präst, som innehar eller vid ansökningstidens utgång eller vid kallelse till fjärde profpredikant innehade förslag till annan prästerlig tjänst, eller som öfver sådant förslag anfört besvär, hvilka äro eller vid tid, som nyss är sagd, voro oafgjorda.

§ 6.

1. Sökande till komministers- eller kapellpredikantstjänst må ej uppföras på förslag till tjänsten, därest han förut blifvit utnämnd till annan sådan tjänst, men densamma icke tillträd, innan ansökningstiden till den nya tjänsten utgår.

2. Kyrkoherde må ej på grund af egen ansökan uppföras på förslag till prästerlig tjänst, därest han icke vid ansökningstidens slut under minst fem år, räknadt från tillträdet, innehaft den kyrkoherdetjänst, hvartill han senast blef befordrad.

§ 7.

1. På förslag till kyrkoherdetjänst må ej, utan att Konungen gifver lof därtill, uppföras den, som icke vid ansökningstidens utgång eller vid kallelse till fjärde profpredikant fyllt trettio år. Ej heller må någon, som icke uppnått den ålder nu är sagd, utan Konungens tillstånd till kyrkoherdetjänst kallas eller till utnämning föreslås.

*Kungl. Maj:ts förslag:**Utskottets förslag:*

2. Präst, som af församling kallats till fjärde profpredikant, må ej uppföras på förslag till tjänsten, därest han ej innehar minst samma prästerliga tjänstålder som den med lägsta antalet tjänstår å förslaget uppförde eller ock hans prästerliga tjänstålder, utan inberäknande af tjänstår enligt § 10 mom. 3, vid kallelsen utgjorde minst tio år.

§ 8.

Ej må domkapitlet till prästerlig tjänst utnämna eller på förslag därtill uppföra annan än den, som pröfvas äga den förmåga och de egenskaper, hvilka för tjänstens nöjaktiga bestridande erfordras.

§ 9.

Sedan de sökandes behörighet till den lediga tjänsten blifvit pröfvad, uppföre domkapitlet bland dem, som förklarats behöriga, på förslaget tre, efter som de, med hänsyn jämväl till tjänstens särskilda behof, finnas framför andra och sinsemellan äga företräde i förtjänst och skicklighet; och böra därvid tagas i betraktande såväl det nit, det allvar och den skicklighet, hvarmed sökande skött det kall, honom i kyrkans eller läroverkens tjänst dittills varit anförtrödt, jämte hans tjänstålder, som ock hans genom examina, utgifna skrifter eller annorledes offentligen ådagalagda lärdom i teologiska ämnen. Äro sökande jämgoda i teologiska insikter, må afseende fästas jämväl på lärdom i andra kunskapsämnen, ådagalagd på sätt nu är sagdt.

§ 10.

1. Tjänstålder skall, lika för ordinarie och extra ordinarie befattning, räknas efter tjänstgöringstid; dock att, då någon för sjukdom eller för teologiska studiers idkande eller profs afläggande eller för fullgörande af offentligt uppdrag eller af annan därmed jämförlig anledning fått åtnjuta tjänstledighet, den tid icke må vid tjänstårsberäkningen afdragas.

§ 10.

1. Tjänstålder skall, lika för ordinarie och extra ordinarie befattning, räknas efter tjänstgöringstid; dock att, då någon för sjukdom eller för teologiska studiers idkande eller profs afläggande eller för fullgörande af offentligt uppdrag eller af annan därmed jämförlig anledning fått åtnjuta tjänstledighet, den tid icke må vid tjänstårsberäkningen afdragas.

*Kungl. Maj:ts förslag:**Utskottets förslag:*

För tjänstgöring före fyllda tjugutre år må tjänstår icke beräknas, ej heller för mer än en tjänstebefattning, där någon flera sådana samtidigt bestridt. Konungen äge i särskilda fall medgifva, att prästerlig verksamhet, som ej utöfvats inom svenska kyrkan, men är med tjänstgöring i samma kyrka jämförlig, må i fråga om tjänstårsberäkning helt eller delvis tillgodoräknas.

Tjänstår må icke beräknas för mer än en tjänstebefattning, där någon flera sådana samtidigt bestridt. Konungen äge i särskilda fall medgifva, att prästerlig verksamhet, som ej utöfvats inom svenska kyrkan, men är med tjänstgöring i samma kyrka jämförlig, må i fråga om tjänstårsberäkning helt eller delvis tillgodoräknas.

2. Vid bestämmandet af tjänstålder gälle årsberäkning såsom för prästerlig tjänst äfven för lärarbefattning, med hvilken sådan förmån är eller varder af Konungen förenad. Ej må dock någon på grund häraf såsom tjänstår räkna sig till godo tid, som förflutit, innan han aflagt teologisk examen vid något af rikets universitet eller eljest förvärfvat med sådan examen förbunden behörighet, ej heller annan tid än den, under hvilken han varit medlem af svenska kyrkan.

3. Filosofie doktorsgrad eller behörighet därtill, genom aflagda prof förvärfvad vid universitet eller högskola inom riket, räknas lika med tre prästerliga tjänstår.

§ 11.

Vid omröstning till förslag skall röstas om hvar förslagsrum särskildt från det första och vidare nedåt, och varde på hvar rum uppförd den, som därtill erhållit mer än hälften af de afgifna rösterna. Har vid sådan omröstning icke någon erhållit mer än hälften af de afgifna rösterna, skall ny omröstning anställas mellan de två, hvilka högsta röstetalen tillfallit. Hafva flera än två erhållit sådant röstetal, att företrädet dem emellan är oafgjordt, då skall först mellan dem skiljas genom särskild omröstning. Falla vid sådan ny eller särskild omröstning rösterna lika, gifve ordförandens röst utslaget.

§ 12.

1. I förslagsprotokollet skall för hvarje sökande upptagas ett kort sammandrag af hans tjänsteförteckning och jämväl utföras den tjänstålder,

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

som han enligt domkapitlets pröfning ägt vid ansökningstidens utgång räkna sig till godo.

2. Uppföres präst på förslag såsom fjärde profpredikant, skall i förslagsprotokollet antecknas den tjänstålder, han, utan inberäkning af tjänstår enligt § 10 mom. 3, ägde vid tiden för församlingens kallelse, samt angifvas, huru domkapitlet finner honom enligt de i § 9 stadgade grunder förhålla sig till öfriga å förslaget uppförda präster.

§ 13.

1. Hafva ej tre behöriga sökande sig anmält, utsätte domkapitlet ny ansökningstid, och skall för sådant fall ansökningsrätt stå öppen för hela rikets prästerskap. Den eller de, som under första ansökningstiden anmält sig och finnas behöriga, hafve företrädde till förslaget.

2. Finnas ej heller efter andra ansökningstidens utgång tre behöriga sökande, skall domkapitlet på förslag uppföra den eller de sökande, som anmält sig och pröfvas behöriga. Vid ledighet i kyrkoherdetjänst skall därefter förfaras såsom eljest i denna lag är föreskrifvet, dock att hvad i § 7 mom. 2 är stadgadt ej skall äga tillämpning i fråga om profpredikant, som församling i sådant fall kallar utom den eller de å förslaget uppförda. Är fråga om komministers- eller kapellpredikantstjänst, låte domkapitlet inför kyrkostämmans ordförande höra församlingen, huruvida den åtnöjes med det ofullständiga förslaget. Begäres i sådan fråga omröstning, skall den verkställas enligt röstlängd, som för ändamålet upprättas och *å kyrkostämmans justeras; och äge hvad i § 26 stadgas härvid tillämpning.* Förklarar församlingen sig nöjd med

2. Finnas ej heller efter andra ansökningstidens utgång tre behöriga sökande, skall domkapitlet på förslag uppföra den eller de sökande, som anmält sig och pröfvas behöriga. Vid ledighet i kyrkoherdetjänst skall därefter förfaras såsom eljest i denna lag är föreskrifvet, dock att hvad i § 7 mom. 2 är stadgadt ej skall äga tillämpning i fråga om profpredikant, som församling i sådant fall kallar utom den eller de å förslaget uppförda. Är fråga om komministers- eller kapellpredikantstjänst, låte domkapitlet inför kyrkostämmans ordförande höra församlingen, huruvida den åtnöjes med det ofullständiga förslaget. Begäres i sådan fråga omröstning, skall den verkställas enligt röstlängd, som för ändamålet upprättas och *inför kyrkostämmans ordförande justeras; och skola därvid stadgandena i §§ 26 och 27 i tillämpliga delar lända till efterrättelse.*

*Kungl. Maj:ts förslag:**Utskottets förslag:*

förslaget, och är endast en sökande därå uppförd, varde det förklarande lika med val ansedt; äro två sökande å förslaget uppförda, och förklarar församlingen sig nöjd, vidtage domkapitlet i vanlig ordning de åtgärder, som för tjänstens besättande ytterligare erfordras.

Förklarar församlingen sig nöjd med förslaget, och är endast en sökande därå uppförd, varde det förklarande lika med val ansedt; äro två sökande å förslaget uppförda, och förklarar församlingen sig nöjd, vidtage domkapitlet i vanlig ordning de åtgärder, som för tjänstens besättande ytterligare erfordras.

3. Nöjes vid ledighet i komministers- eller kapellpredikantstjänst församlingen icke åt ofullständigt förslag, eller har vid ledighet i prästerlig tjänst hvarken vid första eller vid andra ansökningstidens utgång behörig sökande sig anmält, inberätte domkapitlet förhållandet hos Konungen och afbide hans beslut.

§ 14.

Präst må ej, innan val ägt rum, afsäga sig förslag, hvarå han blifvit uppförd, utan så är, att han vunnit annan befordran, efter det han tjänsten sökte eller antog kallelse till fjärde profpredikant.

§ 15.

Har, innan val ägt rum, någon af de föreslagna blifvit obehörig att på förslag uppföras, varde han af domkapitlet från förslaget skild.

§ 16.

Har, innan val ägt rum, någon af de föreslagna med döden afgått eller fått förslaget sig afsäga eller blifvit från förslaget skild, anslås ett rum på förslaget till ansökning ledigt; skolande, där någon förut förslaget sökt men ej blifvit därå uppförd, hans då ingifna ansökning icke, utan att han densamma uttryckligen förnyat, komma under pröfning, ej heller den omständigheten, att han förut sökt, berättiga honom till företräde framför senare sökande. Anmäler sig ej behörig sökande, äge § 13 motsvarande tillämpning.

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

§ 17.

1. Sedan förslag vunnit laga kraft, eller däröfver anförda besvär blifvit slutligen afgjorda, skola de föreslagna, hvar på sin dag, i ordning efter deras rum på förslaget, vid högmässogudstjänst aflägga prof med predikande och altartjänst i församlingens kyrka eller, om tjänsten omfattar flera församlingar, och domkapitlet icke annorlunda bestämmer, i moderförsamlingens kyrka. Är med den lediga tjänsten förenad skyldighet att på samma sön- eller högtidsdag förrätta gudstjänst i mer än en kyrka, bestämme domkapitlet, om prof i två kyrkor afläggas skola.

2. Ej må profpredikant, om annan präst är att tillgå, i församling, där han aflägger prof, utföra annan prästerlig förrättning än här är sagdt.

§ 17.

1. Sedan förslag vunnit laga kraft, eller däröfver anförda besvär blifvit slutligen afgjorda, skola de föreslagna, hvar på sin dag, i ordning efter deras rum på förslaget, vid högmässogudstjänst aflägga prof med predikande och altartjänst i församlingens kyrka eller, om tjänsten omfattar flera församlingar, i den kyrka, domkapitlet bestämmer. Är med den lediga tjänsten förenad skyldighet att på samma sön- eller högtidsdag förrätta gudstjänst i mer än en kyrka, bestämme domkapitlet om prof i två kyrkor afläggas skola.

§ 18.

Är präst, som blifvit på förslag uppförd, i fält eller på ämbetets vägnar eller i offentligt uppdrag utrikes stadd, och kan han förty icke till profs afläggande sig inställa, vare dock behörig att vid valet komma under omröstning.

§ 19.

Varder någon af de på förslaget uppförda af sjukdom eller annat laga förfall hindrad att å utsatt dag aflägga prof, göre därom ofördröjligen anmälan hos domkapitlet. Är han fortfarande af laga förfall hindrad att anmäla sig till prof inom fyrtiofem dagar från den förelagda profdagen, må han utan afläggande af prof komma under omröstning. Har den uteblifne ej anmält förfall, som af domkapitlet godkännes, må han kunna af domkapitlet från förslaget skiljas.

*Kungl. Maj:ts förslag:**Utskottets förslag:*

§ 20.

Har, efter det profdagar varit för de föreslagna utsatta, sökande blifvit i den ordning, som i § 16 sägs, på förslaget uppförd, förelägge domkapitlet honom särskild profdag. Lag samma vare, om den, som af laga förfall varit hindrad att på förelagd dag aflägga prof, inom den i nästföregående § föreskrifna tid därtill sig anmält.

§ 21.

Ej må tjänstgöring anvisas präst i pastorat, där han söker prästerlig tjänst. Är han förut där anställd, må han kunna med tjänstgöringen fortfara.

§ 22.

1. Valförrättare förordnas af domkapitlet. Ej må den vara valförrättare, som är med någon af de på förslaget uppförda i den skyldskap eller det svågerlag, som enligt allmän lag utgör jäf mot domare, ej heller röstägande, så vida han ej sin röst nedlägger.

2. Till valnotarie, som å frågo- och valdag för protokoll, utser valförrättaren lämplig person.

§ 23.

1. Söndagen efter sista profdagen vare frågodag. Har profdag infallit efter frågodag, vare dock ny frågodag ej erforderlig, där ej jämlikt stadgandena i § 29 frågan om kallande af fjärde profpredikant skall ånyo upptagas.

2. Å frågodag skall valförrättaren vid sammanträde med församlingens röstägande ledamöter det förestående valet bereda på sätt här nedan sägs.

§ 24.

Yppas på frågodag mot valförrättaren jäf, som han finner lagligt, uppskjutes förrättningen, till dess domkapitlet om ny frågodag och annan valförrättare förordnat.

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

§ 25.

1. Befinnes på frågodag, att profdagarna ej blifvit behörigen kungjorda, eller att förelagdt prof icke fullgjorts, eller att föreslagen präst dött eller är till förslaget obehörig vorden, uppskjutes frågodagsförrättningen, och ankomme det på domkapitlet att vidtaga den åtgärd, som med denna lag öfverensstämmer.

2. Har frågodagssammanträdet icke blifvit vederbörligen kungjordt, utsätte valförrättaren ny frågodag till annan söndag.

§ 26.

1. Rösträtt vid prästval tillkomme en hvar i församlingen mantalskrifven välfrejdad man eller kvinna, som uppnått 21 års ålder och äger att för egen del i kyrkostämmans öfverläggningar och beslut deltaga, dock ej den, som står under förmynderskap, eller hustru, för hvilken god man jämlikt 19 kap. 4 § arfdabalken förordnats. Hustru till röstberättigad man äge ock, äfven om hon icke är berättigad att deltaga i kyrkostämmans öfverläggningar och beslut, rösträtt vid prästval i församlingen, därest hon är välfrejdad och uppnått 21 års ålder samt ej är främmande trosbekännare eller anmält sig till utträde ur svenska kyrkan och ej heller god man jämlikt 19 kap. 4 § arfdabalken för henne förordnats.

2. Medlem af icke territoriell församling äge ej rösträtt vid prästval inom territoriell församling.

3. Rösträtt må ej utöfvas af annan än den, som personligen in-finner sig vid valtillfället.

4. Hvarje röstande äge en röst.

§ 27.

1. För prästval skall särskild vallängd upprättas och på frågodagen justeras. Anmärkning mot vallängden skall, för att kunna komma under pröfning, af röstägande eller dess ombud antingen före frågodagen skriftligen affattad ingifvas till den, som kyrkoherdeämbetet i församlingen förvaltar, eller ock vid justeringen på frågodagen framställas. Öfvergjord anmärkning beslute valförrättaren. Gillar han den, varde vallängden därefter rättad. Förekomma anmärkningar mot vallängden i så stort antal, att valförrättaren finner uppskof med justeringen oundgängligen nödigt,

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

må justeringens afslutande kunna anstå till fortsatt frågodagsförrättning å annan dag. Afser valet komministers- eller kapellpredikantstjänst, må justeringens afslutande ock kunna uppskjutas till valdagen.

2. Har ett år förflutit från justeringens afslutande, vare vallängden förfallen och skall ny längd för valet upprättas samt å frågodag justeras.

§ 28.

1. På frågodag för beredande af val till kyrkoherdetjänst må församling, som det önskar, kalla fjärde profpredikant. Har röstägande väckt förslag härom, skall enligt de i § 26 stadgade grunder omröstning företagas sålunda, att den, som ej vill att fjärde profpredikant skall kallas, röstar nej, och den, som önskar fjärde profpredikants kallande, på sin röstsedel uppför namnet på den präst, han anser böra kallas. Därest vid sådan omröstning nejroästerna ej uppgå till hälften af de afgifna rösterna samt röstsiffran för den präst, som erhållit högsta röstetalet, *utgör minst tjugu* och antingen uppgår till minst en fjärdedel af samtliga i den justerade vallängden upptagna röstberättigade eller utgör minst trehundra, vare denne kallad till fjärde profpredikant. Hafva flera präster hvar för sig erhållit högsta röstetalet och sådan röstsiffra, som nu är sagd, skilje lotten mellan dem. Uppgå nejroästerna till hälften af de afgifna rösterna eller har ej tillräckligt röstetal tillfallit någon af de präster, som varit under omröstning, vare frågan om kallande af fjärde profpredikant förfallen.

§ 28.

1. På frågodag för beredande af val till kyrkoherdetjänst må församling, som det önskar, kalla fjärde profpredikant. Har röstägande väckt förslag härom, skall enligt de i § 26 stadgade grunder omröstning företagas sålunda, att den, som ej vill att fjärde profpredikant skall kallas, röstar nej, och den, som önskar fjärde profpredikants kallande, på sin röstsedel uppför namnet på den präst, han anser böra kallas. Därest vid sådan omröstning nejroästerna ej uppgå till hälften af de afgifna rösterna samt röstsiffran för den präst, som erhållit högsta röstetalet, *ej understiger tjugu* och antingen uppgår till minst en fjärdedel af samtliga i den justerade vallängden upptagna röstberättigade eller utgör minst trehundra, vare denne kallad till fjärde profpredikant. Hafva flera präster hvar för sig erhållit högsta röstetalet och sådan röstsiffra, som nu är sagd, skilje lotten mellan dem. Uppgå nejroästerna till hälften af de afgifna rösterna eller har ej tillräckligt röstetal tillfallit någon af de präster, som varit under omröstning, vare frågan om kallande af fjärde profpredikant förfallen.

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

2. Har fjärde profpredikant blifvit kallad, åligger valförrättaren att om församlingens begäran skyndsamt göra anmälan hos domkapitlet och samtidigt, medelst öfversändande af utdrag af frågodagsprotokollet, underätta den kallade, hvilken ofördröjligen skall hos domkapitlet skriftligen tillkännagifva, huruvida han är villig mottaga kallelsen, och för sådant fall bifoga de för ansökning till prästerlig tjänst föreskrifna handlingar.

3. Vagrar den, som blifvit kallad till fjärde profpredikant, att efterkomma kallelsen, vare frågan om fjärde profpredikant förfallen, och bestämme domkapitlet ofördröjligen dag för valet.

4. Har församling till fjärde profpredikant begärt präst, som är obehörig att på förslaget uppföras, skall domkapitlet afslå församlingens begäran. Har beslutet därom vunnit laga kraft, vare frågan om fjärde profpredikant förfallen.

5. Har den, som till fjärde profpredikant blifvit kallad, förklarat sig villig att efterkomma kallelsen, och förekommer ej skäl, som i mom. 4 afses, till afslag på församlingens begäran, uppföre domkapitlet den kallade såsom fjärde profpredikant på förslaget och utfärde ofördröjligen till honom kallelse att på förelagd dag aflägga prof som i § 20 sägs.

6. Anförs besvär öfver domkapitlets beslut, hvarigenom präst blifvit såsom fjärde profpredikant å förslaget uppförd, inställe domkapitlet valförrättningen i afbidan på besvärens afgörande.

§ 29.

1. Har efter frågodag, där fjärde profpredikant ej kallats, någon af de föreslagna med döden afgått eller fått förslaget sig afsäga eller blifvit från förslaget skild, vare församlingen berättigad att å ny frågodag kalla fjärde profpredikant.

2. Dör fjärde profpredikant, innan val är hållet, eller förlorar han innan den tid behörighet, som han å frågodagen hade, stånde församlingen öppet att å ny frågodag kalla annan fjärde profpredikant.

§ 30.

Öfver valförrättarens åtgärd till valets beredning må besvär ej anföras utan i sammanhang med besvär öfver valförrättningen.

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

§ 31.

1. Prästval skall efter pålysning hållas å fjortonde dagen efter frågodag eller, där frågodagsförrättning icke ägt rum efter sista profdagen, å fjortonde dagen efter sistnämnda dag. Kan valet ej förrättas å sålunda bestämd dag, utsätte domkapitlet annan dag.

2. Befinnes på valdagen, att valet ej blifvit behörigen utlyst, utsätte valförrättaren ny valdag till annan söndag.

3. Har frågodagsförrättning ej hållits efter sista profdagen och befinnes å valdagen, att profdag, som infallit efter frågodagen, ej blifvit behörigen kungjord eller att profvet icke fullgjorts, uppskjutes valförrättningen, och ankomme på domkapitlet att vidtaga den åtgärd, som med denna lag öfverensstämmer.

4. Göres af församling ansökning, att prästval i församlingen må hållas å söckendag, äge Konungen sådant medgifva och meddela de föreskrifter, som i anledning däraf erfordras.

§ 32.

1. Valet skall ske med slutna sedlar, och böra de röstande i den ordning, i hvilken de framtråda, hvar för sig aflämna sina valseklar.

2. Valet skall förrättas under de timmar, som af valförrättaren efter kyrkorådets hörande blifvit bestämda och i kungörelsen om valet angifvits. När den utsatta tiden är till ända och någon ej längre är tillstädes för afgifvande af röst, skall omröstningen förklarad afslutad.

3. I större församling må, där valförrättaren efter kyrkorådets hörande finner lämpligt, valet under hans inseende och inom samma lokal förrättas på två eller flera efter församlingens lokala indelning bestämda afdelningar.

§ 33.

1. Hvad utöfver föreskrifterna i §§ 17—32 i afseende å profpredikanter missiverande, frågodagsförrättning och val iakttagas bör, där om förordnar Konungen.

2. Där med hänsyn till församlings folkrikhet eller af annan orsak pröfvas nödigt, att val eller frågodagsförrättning skall äga rum i två eller flera lokaler, äge Konungen därom förordna äfvensom meddela bestämmelser angående utseende af biträdande valförrättare och deras befogen-

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

heter samt om sådan uppdelning af de vid frågodagsförrättning förekommande ärenden, att omröstning om fjärde profpredikants kallande må kunna företagas å annan dag än öfriga till frågodagsförrättning hörande angelägenheter.

§ 34.

Besvär öfver frågodagsförrättning och prästval må anföras endast af röstägande eller af präst, som vid valet varit ställd under omröstning, och skola vid talans förlust till domkapitlet ingifvas sist före klockan tolf å tjugonde dagen efter valdagen.

§ 35.

Pröfvar domkapitlet i anledning af anförda besvär nödigt, att vittnen höras må, skall därvid förfaras på sätt i allmänhet angående vittnesförhör i de vid domkapitlet anhängiggjorda mål är stadgadt.

§ 36.

Innefatta besvär anmärkning mot behörigen justerad vallängd, må de i denna del icke till pröfning upptagas, därest ej mot det beslut af valförrättaren, hvaröfver klagan föres, missnöje blifvit anmaldt till det protokoll, som innehåller beslutet.

§ 37.

Varder röst afgifven, som genom köp, hot, tubbande eller annat olaga medel vunnit är eller tillhör någon, den där i valet obehörigen verkat, den röst vare ogill. Ej må dock sådan fråga väckas annorledes än genom besvär; och bör, därest afseende skall å besvären fästas, hos domkapitlet styrkas, att åtal för brottet blifvit väckt vid allmän domstol. Pröfvar domkapitlet valet vara af åtalets utgång beroende, uppskjutes besvärens pröfning, intill dess slutlig dom i brottmålet fallit. Eljest varde de genast afslagna.

§ 38.

Skall, sedan val till prästerlig tjänst hållits, domkapitlet utfärda fullmakt å tjänsten, och har, innan detta skett, den, som undfått de flesta

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

rösterna, blifvit till förslag obehörig eller afidit eller hos domkapitlet anmält, att han på grund af erhållen annan befordran ej vill till tjänsten ifrågakomma, varde tjänsten kungjord till ny ansökan ledig. Är han satt under åtal, på hvars utgång beror, om han må vara till förslag obehörig, skall med fullmaktens utfärdande anstå, till dess öfver åtalet slutligen dömdt är.

§ 39.

Skall efter hållet val till kyrkoherdetjänst Konungen tillsätta tjänsten, och inträffar, att den, som vid sådant val kommit under omröstning, blifvit, innan valhandlingarna äro till Konungen insända, till förslag obehörig, varde han af domkapitlet från förslaget skild; skolande i sådant fall, afvensom om någon af de föreslagna blifvit ställd under åtal, som i § 38 sägs, eller efter valet afidit eller fått förslaget sig afsäga, domkapitlet utan förslagets fyllande vid handlingarnas insändande till Konungen härom göra anmälan.

§ 40.

Vill någon, som vid prästval icke erhållit de flesta rösterna, från förslaget afgå, göra därom ansökning hos Konungen.

§ 41.

1. Har vid val till kyrkoherdetjänst, där fjärde profpredikant ej varit under omröstning, någon af de å förslaget uppförda erhållit mer än hälften af de afgifna rösterna, skall han af domkapitlet förses med fullmakt å tjänsten, för så vidt af samtliga i den justerade vallängden upptagna röstberättigade minst en *tredjedel* deltagit i omröstningen.

2. Har vid val till kyrkoherdetjänst, där fjärde profpredikant varit under omröstning, någon af de å förslaget uppförda erhållit mer än hälft-

§ 41.

1. Har vid val till kyrkoherdetjänst, där fjärde profpredikant ej varit under omröstning, någon af de å förslaget uppförda erhållit mer än hälften af de afgifna rösterna, skall han af domkapitlet förses med fullmakt å tjänsten, för så vidt af samtliga i den justerade vallängden upptagna röstberättigade minst en *femtedel* deltagit i omröstningen.

2. Har vid val till kyrkoherdetjänst, där fjärde profpredikant varit under omröstning, någon af de å förslaget uppförda erhållit mer än hälft-

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

ten af de afgifna rösterna, och har minst en *tredjedel* af samtliga i den justerade vallängden upptagna röstberättigade deltagit i omröstningen, äge Konungen att till tjänsten utnämna en af de å förslaget uppförda.

3. Har vid val till kyrkoherdetjänst ej någon af de å förslaget uppförda erhållit sådan röstöfvervikt, som i mom. 1 och 2 sägs, eller har ej af samtliga i den justerade vallängden upptagna röstberättigade det i mom. 1 och 2 angifna antal deltagit i omröstningen, äge Konungen att till tjänsten utnämna antingen en af de å förslaget uppförda eller ock någon till tjänsten behörig präst, som jämlikt § 43 såsom sökande sig hos Konungen anmält.

4. Den, som vid val till annan prästerlig tjänst än kyrkoherdetjänst erhållit de flesta rösterna, skall af domkapitlet förses med fullmakt å tjänsten. Har vid valet högsta röstetal tillfallit flera, som voro under omröstning, nämne domkapitlet till tjänsten den bland dessa, som pröfvas därtill mest lämplig. Har vid valet icke någon röstägande afgifvit röst, välje domkapitlet bland de föreslagna, som nyss är sagdt.

§ 42.

Skall efter hållet val Konungen utnämna till prästerlig tjänst, insände domkapitlet, sedan valet vunnit laga kraft, ofördröjligen till Konungen samtliga ansöknings- och valhandlingar samt *förslagsprotokoll, och anmäle biskopen i särskildt utlåtande hos Konungen, hvem han anser sig böra till utnämning förorda. Är biskopen förhindrad att sådant utlåtande afgifva, eller är biskopsämbetet ledigt, ankomme på Konungen, huruvida något yttrande, utöfver hvad handlingarna innehålla, skall infortras.*

Bih. till Riksd. Prot. 1909. 8 Saml. 1 Afd. 3 Häft.

§ 42.

Skall efter hållet val Konungen utnämna till prästerlig tjänst, insände domkapitlet, sedan valet vunnit laga kraft, ofördröjligen till Konungen samtliga ansöknings- och valhandlingar samt *förslagsprotokoll.*

Kungl. Maj:ts förslag:

§ 43.

Kyrkoherdetjänst inom hvilket stift som helst må kunna utom förslag sökas af präst, som är till sådan tjänst behörig och uppfyller de villkor, Konungen för dylik ansökningsrätt stadgat, eller personligen fått sig sådan rätt af Konungen förunnad. Hvar och när sökande, som här sägs, må sig anmäla, därom förordnar Konungen.

Utskottets förslag:

§ 43.

1. Kyrkoherdetjänst inom hvilket stift som helst må kunna utom förslag hos Konungen sökas af präst, som är till sådan tjänst behörig, om han vid allmänt läroverk eller vid folkskollärarseminarium innehar och minst fem år innehaft ordinarie lärarbefattning, med hvilken är förenad skyldighet att undervisa i kristendom.

Enahanda rätt tillkommer

präst, som är i svenska kyrkans missionsstyrelses tjänst anställd såsom missionär bland icke kristna folk,

i svenska kyrkans missionsstyrelses tjänst anställd sjömanspräst, i hvilken aflöning statsmedel ingå,

pastorerna vid de svenska församlingarna i Berlin, London och Paris, samt

innehafvare af sådan vid central straff- och arbetsanstalt inrättad predikantbefattning, med hvilken ej får förenas annan syssla än predikant-tjänst vid läns- och kronohäkte,

allt dock under villkor att den sökande under minst tio år tjänstgjort i en eller flera af nu nämnda befattningar.

2. Konungen må i särskildt fall förunna ansökningsrätt, som förut är sagd, åt präst af framstående förtjänst.

3. Rätt att, i enlighet med hvad ofvan är omfördäldt, utom förslag hos Konungen söka kyrkoherdetjänst inom

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

Härnösands eller Luleå stift tillkommer jämväl präst, som tillhör Luleå stift och under minst tio år tjänstgjort inom stiftets finsktalande församlingar. Då sådan präst vunnit befordran till kyrkoherdetjänst, har omförmälda rätt för honom upphört.

4. Hvar och när sökande, som här sägs, må sig anmäla, därom förordnar Konungen.

§ 44.

Besvär, hvilka hos Konungen anföras öfver domkapitels beslut i fråga om tillsättning af prästerlig tjänst, skola vid talans förlust ingifvas till domkapitlet, därest beslutet blifvit genom anslag kungjordt, sist före klockan tolf å tjugonde dagen från anslagsdagen, men eljest sist före klockan tolf å tjugonde dagen från den dag, på hvilken beslutet blifvit ställt. Domkapitlet åligge i ty fall att med föreläggande af viss tid och äfventyr, om den tid försittes, att sådant icke föranleder uppehåll med målets afgörande, öfver besvären infordra vederbörandes underdåniga förklaring. Om klaganden eller annan tillhandahåller erforderligt antal bestyrkta afskrifter af besvärsskriften, skall dylik förklaring infordras genom tillställande af afskrift af besvärsskriften. Sedan förklaring inkommit eller den därför förelagda tid tilländalupit utan att förklaring blifvit afgifven, insände domkapitlet

§ 44.

Besvär, hvilka hos Konungen anföras öfver domkapitels beslut i fråga om tillsättning af prästerlig tjänst, skola vid talans förlust ingifvas till domkapitlet sist före klockan tolf å tjugonde dagen från den dag, då beslutet blifvit genom anslag kungjordt. Domkapitlet åligge i ty fall att med föreläggande af viss tid och äfventyr, om den tid försittes, att sådant icke föranleder uppehåll med målets afgörande, öfver besvären infordra vederbörandes underdåniga förklaring. Om klaganden eller annan tillhandahåller erforderligt antal bestyrkta afskrifter af besvärsskriften, skall dylik förklaring infordras genom tillställande af afskrift af besvärsskriften. Sedan förklaring inkommit eller den därför förelagda tid tilländalupit utan att förklaring blifvit afgifven, insände domkapitlet ofördröjligen besvärshandlingarna till ecklesiastikdepartementet och foge därvid eget underdånigt utlåtande.

*Kungl. Maj:ts förslag:**Utskottets förslag:*

ofördröjligen besvärshandlingarna till ecklesiastikdepartementet och foga därvid eget underdånigt utlåtande.

§ 45.

Kyrkoherdetjänst i pastorat, som är anslaget till prebende, tillsättes i och genom tillsättning af den tjänst, hvilken pastoratet såsom prebende åtföljer.

§ 46.

Är någon särskild rätt eller förmån i fråga om tillsättning af prästerlig tjänst församling försäkrad, eller äro i afseende på domkapitlets förfarande vid tillsättning af vissa kyrkoherde-, komministers- eller kapellpredikantsbefattningar särskilda bestämmelser af Konungen meddelade, gälle hvad därom är eller blifver af Konungen stadgadt; dock att vid omröstning för tillsättning af sådan tjänst stadgandena i § 26 skola äga tillämpning.

§ 47.

1. Genom denna lag göres ej rubbning i särskild rätt eller förmån, som i fråga om tillsättning af präst må vara enskild person försäkrad.

2. Har enskild person, som äger rätt att till ledig prästerlig tjänst kalla präst utan föregånget förslag, försummat att inom den tid Konungen äger bestämma till domkapitlet ingifva kallelse å behörig präst, vare kallelserätten för den gången förlorad, och gånge med tjänstens tillsättning, som om prästerlig tjänst i allmänhet är föreskrifvet.

§ 48.

1. Om tillsättning af prästerlig tjänst vid krigsmakten, utländsk beskickning, fängelse eller hospital lände till efter rättelse hvad Konungen förordnar.

2. Med tillsättning af prästerlig tjänst, som vid sjukhus eller ock vid bruk, fabrik eller annat verk eller vid arbetsföretag af större omfattning må vara inrättad eller med Konungens tillstånd inrättas, så ock med

*Kungl. Maj:ts förslag:**Utskottets förslag:*

tillsättning af extra ordinarie prästerlig tjänst, som i församling med Konungens tillstånd inrättas, gånge efter hvad för hvar särskild sådan tjänst vederbörligen stadgas.

Denna lag skall till efterrättelse gälla från och med den 1 januari 1910.

Med tillsättande af prästerlig tjänst, som då är kungjord till ansökning ledig, skall förfaras efter hittills gällande lag.

En hvar, som, då denna lag träder i tillämpning, är, utöfver hvad i lagen stadgas, berättigad att för befordran till prästerlig tjänst räkna tjänstår, skall för sin person vid den rätt bibehållas, sådan den honom efter dittills gällande stadganden tillkom. Den, som, då lagen träder i tillämpning, äger att utom förslag hos Konungen söka regala pastorat, skall, så länge denna rätt efter dittills gällande bestämmelser skulle hafva tillkommit honom, för sin person åtnjuta rätt att utom förslag hos Konungen söka kyrkoherdetjänst, ändå att sådan rätt eljest ej enligt denna lag honom tillkommer.

Territoriell församling, som fått sig tillförsäkrad särskild rätt eller förmån i fråga om tillsättning af kyrkoherde-, komministers- eller kapellpredikantsbefattning och däraf fortfarande vill vara i åtnjutande, skall inom tre år, efter det denna lag träd i kraft, därom göra ansökning hos Konungen, vid äfventyr att dylik rätt eller förmån eljest anses förfallen. Göres sådan ansökning, förordne Konungen, huruvida och under hvilka villkor denna rätt eller förmån må tillgodonjutas.

Stockholm den 6 maj 1909.

På utskottets vägnar

C. A. SJÖCRONA.

Reservationer:

§ 1 mom. 1.

Af herrar *Söderbergh* i Karlshamn, *Byström*, *Juhlin*, *Nilsson* i Skärhus, *Persson* i Tällberg, *Olsson* i Blädinge, *Forssell*, *Öberg* och *Berg* i Staby, hvilka hemställa, att momentet må erhålla följande lydelse:

»1. Har ordinarie prästerlig tjänst blifvit ledig, skall, där ej annorlunda stadgadt är, det domkapitel, under hvilket tjänsten lyder, ofördröjligen genom offentligt anslag *äfvensom genom tillkännagifvande i allmänna tidningarna* kungöra densamma till ansökning ledig, med utsättande af den tid, inom hvilken ansökningarna skola vara ingifna.»

§ 3.

Af herrar *Söderbergh* i Karlshamn, *Byström*, *Juhlin*, *Nilsson* i Skärhus, *Persson* i Tällberg, *Olsson* i Blädinge, *Forssell*, *Öberg* och *Berg* i Staby, hvilka hemställa, att paragrafen må erhålla följande lydelse:

»§ 3.

Ansökningsrätt till prästerlig tjänst skall stå öppen för hela rikets prästerskap.»

§ 13 mom. 1.

Af herrar *Söderbergh* i Karlshamn, *Byström*, *Juhlin*, *Nilsson* i Skärhus, *Persson* i Tällberg, *Olsson* i Blädinge, *Forssell*, *Öberg* och *Berg* i Staby, hvilka hemställa, att momentet må erhålla följande lydelse:

»1. Hafva ej tre behöriga sökande sig anmält, utsätte domkapitlet ny *ansökningstid*. Den eller de, som under första ansökningstiden anmält sig och finnas behöriga, hafve företråde till förslaget.»

§ 17 mom. 1.

Af herrar *Öberg* och *Berg* i Staby, hvilka hemställa, att momentet må erhålla följande lydelse:

»1. Sedan förslag vunnit laga kraft, eller däröfver anförda besvär blifvit slutligen afgjorda, skola de föreslagna, hvar på sin dag, i ordning efter deras rum på förslaget, vid högmässogudstjänst aflägga prof med predikande och altartjänst i församlingens kyrka eller, om tjänsten omfattar flera församlingar, *i kyrkan i den församling, där den blifvande tjänsteinnehafvaren skall få sin hufvudsakliga verksamhet.* Är med den lediga tjänsten förenad skyldighet att på samma sön- eller högtidsdag förrätta gudstjänst i mer än en kyrka, bestämme domkapitlet om prof i två kyrkor afläggas skola.»

§ 26 mom. 1.

Af herrar *Söderbergh* i Karlshamn, *Byström*, *Juhlin*, *Nilsson* i Skärhus, *Persson* i Tällberg, *Forssell* och *Bogren*, hvilka hemställa, att momentet må erhålla följande lydelse:

»1. Rösträtt vid prästval tillkomme en hvar i församlingen mantals-skrifven välfräjdad man eller kvinna *från och med kalenderåret näst efter det, hvarunder han eller hon uppnått 21 års ålder, dock ej främmande trosbekännare, den, som anmält sig till utträde ur svenska kyrkan, den, som står under fattigvårdsstyrelsens målsmanskap eller under förmynderskap, ej heller hustru, för hvilken god man jämlikt 19 kap. 4 § ärfdabalken förordnats.*»

§ 26 mom. 3.

Af herrar grefve *Wachtmeister* och *Ekman*, hvilka hemställa, att momentet må erhålla följande lydelse:

»3. Rösträtt må ej utöfvas af annan än den, som personligen in-finner sig vid valtillfället; *dock äge röstberättigad, som tillförlitligen styrker sig vara af sjukdom eller frånvaro från orten hindrad att tillstädes-komma vid valet, utöfva sin rösträtt genom annan röstberättigad, och gälle därvid om rösträttens öfverlåtande hvad för kyrkostämma är i sådant afse-ende stadgadt. Man äge ock å hustru och hustru å man sin rösträtt öfverlåta.*»

Af herrar *Söderbergh* i Karlshamn, *Byström*, *Juhlin*, *Nilsson* i Skärhus, *Persson* i Tällberg, *Forssell*, *Öberg* och *Bogren*, hvilka hemställa, att momentet må erhålla följande lydelse:

»3. Röstägande är berättigad att sin rösträtt på annan röstägande öfverlåta; dock må ingen på grund af fullmakt utöfva rösträtt för mer än en röstberättigad.

Fullmakten skall vara antingen skrifven och underskrifven af utställaren samt med dennes sigill försedd eller ock af honom underskrifven och med två vittnens underskrift bestyrkt.»

Af herrar Olsson i Blådinge och Berg i Staby, hvilka hemställa, att momentet må erhålla följande lydelse:

»3. Rösträtt må i stadsförsamling ej utöfvas af annan än den, som personligen in finner sig vid valtillfället.

I landsförsamling äge röstberättigad utöfva sin rösträtt genom annan röstberättigad, och gälle därvid om rösträttens öfverlåtande hvad för kyrkostämman är i sådant afseende stadgadt; dock att fullmakten alltid skall vara ställd å viss person.»

§ 26 mom. 4.

Af herr Sörensson, hvilken hemställer, att momentet må erhålla följande lydelse:

»4. I afseende å rösternas beräkning följes hvad för omröstning å kyrkostämman är stadgadt. Hustru, som icke är berättigad att deltaga i kyrkostämmas öfverläggningar och beslut, äge en röst.»

§ 28 mom. 1.

Af herr Petersson, Lorentz, hvilken hemställer, att momentet må erhålla följande lydelse:

»1. På frågodag — — — kallas. Därest vid sådan omröstning nejrösterna ej uppgå till hälften af de afgifna rösterna samt röstsiffran för den präst, som erhållit högsta röstetalet, uppgår till minst en fjärdedel af samtliga i den justerade vallängden upptagna röstberättigade, vare denne kallad till fjärde profpredikant. Hafva — — — förfallen.»

Af herrar Söderbergh i Karlshamn, Byström, Juhlin, Nilsson i Skärhus, Persson i Tällberg, Forssell, Öberg och Berg i Staby, hvilka hemställa, att momentet må erhålla följande lydelse:

»1. På frågodag — — — kallas. Därest vid sådan omröstning nejrösterna ej uppgå till hälften af de afgifna rösterna samt röstsiffran för den präst, som erhållit högsta röstetalet, ej undeåstiger tjugu och an-

tingen uppgår till minst en *sjättedel* af samtliga i den justerade vallängden upptagna röstberättigade eller utgör minst *tvåhundra*, vare denne kallad till fjärde profpredikant. Hafva — — — förfallen.»

§ 32.

Af herr *Persson* i Tällberg, hvilken hemställer, att mom. 1 må erhålla följande lydelse:

»1. Valet skall ske med slutna sedlar, och upprope valförrättaren de röstägandes namn i den ordning, hvori de i den justerade vallängden förekomma.»

Af herr *Öberg*, hvilken hemställer, att mom. 1 och 2 må byta plats, samt att mom. 1 (mom. 2 i utskottets förslag) må erhålla följande lydelse:

»1. Valet skall förrättas i den kyrka, där prof enligt § 17 blifvit aflagdt, samt under de timmar, som af valförrättaren efter kyrkorådets hörande blifvit bestämda och i kungörelsen om valet angifvits. När den utsatta tiden är till ända och någon ej längre är tillstädes för afgifvande af röst, skall omröstningen förklarad afslutad,»

och mom. 2 (mom. 1 i utskottets förslag) den lydelse, hvarom herr *Persson* i Tällberg hemställt.

Af herr *Berg* i Staby, hvilken hemställer, att mom. 1 och 2 må byta plats, samt att mom. 1 (mom. 2 i utskottets förslag) må erhålla den lydelse, hvarom herr *Öberg* hemställt.

§ 41.

Af herrar *Persson* i Tällberg, *Forssell* och *Öberg*, hvilka hemställa, att mom. 1—3 må erhålla följande lydelse:

»1. Den, som vid val till kyrkoherdetjänst, där fjärde profpredikant ej varit under omröstning, erhållit de flesta rösterna, skall af domkapitlet förses med fullmakt å tjänsten. Finnes högsta röstetal hafva tillfallit flera, som voro under omröstning, nämne domkapitlet till tjänsten den bland dessa, som pröfvas därtill mest lämplig. Har vid valet icke någon röstberättigad afgifvit röst, välje domkapitlet bland de föreslagna som nyss är nämndt.

2. Har vid val — — — och har minst en *sjättedel* af samtliga — — — å förslaget uppförda.

3. Har vid val till kyrkoherdetjänst, hvarom i mom. 2 förmäles, ej någon erhållit sådan röstöfvervikt, som där sägs, eller har ej af samtliga i den justerade vallängden upptagna röstberättigade det i mom. 2 afgifna antal — — — anmält.»

Af herr *Söderbergh* i Karlshamn, hvilken hemställer, att mom. 2 må utgå, och att följaktligen mom. 3 och 4 må rubriceras med respektive 2 och 3, samt att mom. 1 och 2 må erhålla följande lydelse:

»1. Har vid val till kyrkoherdetjänst någon af de å förslaget uppförda erhållit mer än hälften af de afgifna rösterna, skall han af domkapitlet förses med fullmakt å tjänsten.

2. Har vid val till kyrkoherdetjänst ej någon af de å förslaget uppförda erhållit sådan röstöfvervikt, som i mom. 1 sägs, äge Konungen att till tjänsten utnämna antingen en af de å förslaget uppförda eller ock någon till tjänsten behörig präst, som jämlikt § 43 såsom sökande sig hos Konungen anmält.»

§ 43.

Af herrar *Söderbergh* i Karlshamn, *Byström*, *Juhlin*, *Nilsson* i Skärhus, *Persson* i Tällberg, *Olsson* i Blädinge, *Forssell*, *Öberg* och *Berg* i Staby, hvilka hemställa, att mom. 2 må utgå, och att mom. 3 och 4 följaktligen må rubriceras med respektive 2 och 3, samt att paragrafen må erhålla följande lydelse:

»§ 43.

1. Kyrkoherdetjänst inom hvilket stift som helst må kunna utom förslag hos Konungen sökas af:

präst, som är i svenska kyrkans missionsstyrelsens tjänst anställd såsom missionär bland icke kristna folk,

i svenska kyrkans missionsstyrelsens tjänst anställd sjömanspräst, i hvilkens aflöning statsmedel ingå,

pastorerna vid de svenska församlingarna i Berlin, London och Paris, samt

innehafvare af sådan vid central straff- och arbetsanstalt inrättad predikantbefattning, med hvilken ej får förenas annan syssla än predikant-tjänst vid läns- och kronohäkte;

allt dock under villkor att den sökande under minst tio år tjänstgjort i en eller flera af nu nämnda befattningar.

2. Rätt att, i enlighet med hvad ofvan är omförmäldt, utom förslag hos Konungen söka kyrkoherdetjänst inom Härnösands eller Luleå stift tillkommer jämväl präst, som tillhör Luleå stift och under minst tio år tjänstgjort inom stiftets finsktalande församlingar. Då sådan präst vunnit befordran till kyrkoherdetjänst, har omförmälda rätt för honom upphört.

3. Hvar och när sökande, som här sägs, må sig anmäla, därom förordnar Konungen.»
